

Parker, Kirkegårde og Renhold
Teknik- og Miljøforvaltningen

FÆLLEDPARKEN

UDVIKLINGSPLAN 2023

FÆLLEDPARKEN

UDVIKLINGSPLAN 2023

Fælledparken

Udviklingsplan 2023

Projektledelse og udarbejdelse

Projektleder: Tine Scholkmann

Bynatur, Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune

Med bidrag fra medarbejdere i Teknik- og Miljøforvaltningen:

Anna Gerd Ellerbæk, Beplantningsudvikler, Bynatur

Henriette Lunn Vonsbæk, Parkforvalter, Bynatur

Joakim Steinsvåg, Landskabsforvalter og naturmedarbejder, Vand og Natur

Marie Riddervold, Biolog, Bynatur

Barbara Heilmann Møgelmoose, Bynatur

Kenn Knudsen, Vand og Natur

Matias Hede, projektleder, Klimatilpasning Nord

Cicilie Oxholm Zigler, Specialkonsulent, Klimatilpasning Nord

Kort og grafisk tilrettelæggelse

Tine Scholkmann, Teknik- og Miljøforvaltningen

Baggrundskort

Copyright Københavns Kommune

Fotos

Teknik- og Miljøforvaltningen

Tryk

Lasertryk A/S

Trykt på Svanemærket papir

Publikationen kan downloades på www.kk.dk/publikationer

INDHOLD

Indledning	6
Hovedformål for planperioden... ..	8
Fælledparkens udviklingsmuligheder.....	10
Administrative forhold.....	12
Beliggenhed og afgrænsning.....	12
Ejerforhold.....	12
Kort historisk rids.....	13
Fredningsforhold	15
Lovgivning	15
Kommunale planer og strategier.....	18
Retningslinjer for arrangementer	21
Retningslinjer for udlejning og salg	21
Analyse	24
Rumlighed, visuelle træk og barrierer	24
Bevægelsesmønstre og trafik	24
Brugere og funktioner.....	25
Aktivitets- og legepladser	25
Bygninger og inventar.....	28
Monumenter	31
Vegetation	33
Søen	35
Biodiversitet	36
Invasive arter	38
Udviklingsmuligheder.....	40
Landskab og natur.....	40
Rekreation og aktivitet.....	43
Skybrudsprojekt.....	48
Litteratur	50
Bilag	
Bilag 1: Faciliteter og installationer	
Bilag 2: Aktivitetsområder	
Bilag 3: Beplantningstyper	
Bilag 4: Zoneringskort - Have- og Naturpræg	
Bilag 5 :Zoneringskort - Aktivitetszoner og rolige zoner	
Bilag 6: Handleplan for Fælledparken 2023-2028	
Bilag 7: Flagermusnotat om Fælledparken	

INDLEDNING

Denne udviklingsplan for Fælledparken er en revision af planen fra 2007 og er gældende fra 2023 og indtil en ny plan afløser denne. Parken er fredet i henhold til naturfredningslovens bestemmelser og med "Deklaration vedrørende Fælledparken af 1963". Udviklingsplanen er dog udarbejdet i henhold til Bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn nr. 924 af 27/06/2016, idet fredningsdeklarationen ikke stiller krav om udarbejdelse af en plejeplan.

Selvom der er i fredningen ikke et krav om udarbejdelse af en udviklingsplan for parken, anses en udviklingsplan som et værdifuldt redskab til at udvikle parken både på kort og på langt sigt samt til at sikre en sammenhængende udvikling. Formålet med planen er at bevare arealet som rekreativt grønt område og at drive det som park.

Udviklingsplanen er et visionært administrationsgrundlag, der fastlægger, hvilke pleje- og udviklingsinitiativer, der vil være hensigtsmæssige at gennemføre. Et grundlæggende vilkår ved udarbejdelsen af en udviklingsplan er, at der ikke følger økonomiske midler med til realisering af de mulige udviklingstiltag. Det er derfor ikke muligt at sige, om udviklingstiltagene kan realiseres og i givet fald hvornår. Midler til realisering kan også komme fra andre end Københavns Kommune, og der kan således med kommunens tilladelse realiseres tiltag, der finansieres og drives af eksterne parter. Visse initiativer kan/vil desuden kræve dispensation fra fredningen eller andre tilladelser for at kunne gennemføres. Udviklingsplanen er godkendt af Teknik- og Miljøforvaltningen.

Den primære målgruppe for udviklingsplanen er Københavns Kommunes medarbejdere, der skal anvende den som administrativt grundlag for forvaltningens arbejde. Her tænkes især på byrumsforvalterne i Parker, Kirkegårde og Renhold (PKR) samt medarbejderne i Arrangementer og Gadesalg og Københavns Kommunes fredningstilsyn i Bygge-, Parkerings- og Miljømyndigheden (BPM). Sidstnævnte giver tilladelse til midlertidige installationer og arrangementer. Den sekundære målgruppe er interessenterne, som fx lokaludvalget, foreninger, organisationer og andre, der har interesse i den nuværende og fremtidige anvendelse og udvikling af området.

Udarbejdelsen af en udviklingsplan er et samarbejde mellem interne og eksterne parter. En væsentlig samarbejdspartner og høringspart er parkbrugerrådet, som for denne plans vedkommende bestod af repræsentanter fra Danmarks Naturfredningsforening, Friluftsrådet, Dansk Ornitologisk Forening, Danmarks Idrætsforbund, Cykelistforbundet, Nørrebro Lokaludvalg, Østerbro Lokaludvalg, Østerbro Lokaråd, Nørrebro Miljøpunkt, Østerbro Miljøpunkt, Kultur- og Fritidsforvaltningen, Københavns Ældreråd, Københavns Ungeråd, Beboere Brumleby, Beboere Fredens Hus på Øster Allé og Fælledklubberne.

Der er afholdt et parkbrugerrådsmøde i forbindelse med udarbejdelsen af planen. Ydermere har der været afholdt et parktræf i maj 2022, som er et offentligt møde, hvor alle interesserede kunne deltage og komme med input. I parktræffet deltog ca. 50 personer. Stor tak til parkbrugerrådet for en meget engageret indsats!

Planen er forelagt Det Grønne Råd i København i maj 2023.

Det Grønne Råds sammensætning og denne plan vil efter offentliggørelsen kunne ses og downloades på Københavns Kommunes hjemmeside www.kk.dk.

HOVEDMÅL FOR PLANPERIODEN

Fælledparken har gennem snart 100 år dannet rammen om det folkelige kultur-, idræts- og friluftsliv i København.

Det skal den på sin vis blive ved med, for det er det, Fælledparken er kendt og elsket for, men vi skal også passe på balancen og sikre, at der er plads til alle individer. Fælledparken rummer mange forskellige brugere og brugergrupper, som dagligt nyder at bruge parken. Der kommer hele tiden flere ønsker og krav.

Fysisk aktivitet og mental rekreation skaber sundhed for krop og sjæl. Parken er så stor, at den både giver mulighed for fysisk udfoldelse og rekreation. De store flader til boldspil, legepladser, skate/løbehjulsbaner og danseplads mm. sammen med staudehaven ved søen og rolige kroge med siddepladser ved bevoksningerne. Det unikke ved parken skal derfor fortsat være kombinationen af de udstrakte græsflader, der inviterer til lange udsyn, og de fuldvoksne træer, der kanter parken og danner skel mellem park og by.

Den er festlig, folkelig og fornøjelig - og sådan skal det blive ved med at være. Københavnerne er vilde med Fælledparken, og her skal fortsat være plads til, at alle kulturer og aldersklasser kan mødes til samvær, bevægelse og leg. Her trives den organiserede idræt side om side med den spontane sportsudfoldelse og generelle rekreative brug. Det er ønsket, at der fortsat skal være balance mellem den organiserede brug og den rekreative brug samt balance mellem brugernes benyttelse af parken og beplantningens og dyrelivets behov for beskyttelse.

I Fælledparken skal være plads til biodiversiteten og udviklingen af denne, men også til at kunne udvikle sig som park. Vi skal sørge for, at vi både på kort og langt sigt har en bæredygtig flora og fauna, således at der for eksempel plantes mange forskellige arter og sorter af træer og buske, og der sikres, at der i fremtiden også vil være store træer, som i dag kendetegner parken.

I denne revision af udviklingsplanen fra 2007 er der taget udgangspunkt i de oprindelige tanker med respekt for den udformning, parken har. Det er vigtigt, at Fælledparken bevarer sin genkendelighed og anvendelighed, men dog stadig kan udvikle sig.

Læsevejledning

I indeværende samt kapitel 5 redegøres for udviklingsmuligheder for Fælledparken således, at der opnås et samlet overblik over alle udviklingsmuligheder.

I kapitel 3 gennemgås de administrative forhold, der er gældende for Fælledparken, og kapitel 4 er en analyse af de for nuværende gældende forhold. Kapitel 6 beskriver kommende skybrudsprojekt i Fælledparken.

Samme oplysninger kan fremgå flere steder i planen, fordi udviklingsplanen også bruges som et opslagsværk, og derfor kan en oplysning være relevant i flere forskellige afsnit.

Fælledparkens udviklingsmuligheder

Herunder ses de udviklingsmuligheder, der i planperioden kan foretages i Fælledparken. Her ses det som en oversigt, men de bliver yderligere uddybet i kapitel 5.

Det er vigtigt at bemærke, at om der gives dispensation, beror på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Udviklingsmulighederne i de grønne bokse omhandler tiltag for landskab og natur.

Udviklingsmulighederne i de orange bokse omhandler rekreative tiltag.

Udviklingsmuligheder, der muligvis kræver en fredningsdispensation efter Naturbeskyttelsesloven, skal vurderes konkret af fredningstilsynet i Københavns Kommune, når detaljer foreligger. Disse udviklingsmuligheder er markeret med en stjerne *.

Udviklingsmuligheder markeret med ** angiver til der kræver vurdering iht. Naturbeskyttelsesloven § 3 om beskyttede naturtyper (søer, moser, ferske enge, strandenge, heder, overdrev og vandløb).

Udviklingsmuligheder for landskab og natur

Der bør bevares gode muligheder for flagermus i parken, så mængden af flagermusegnede træer ikke formindskes væsentligt, og at leve- og yngle-muligheder forbedres på sigt

Der ønskes flere farver i beplantningen, og noget der blomstrer

Der ønskes flere frugt- og nøddetræer samt bærbuske

Der ønskes større variation i træsorter og arter. Både hurtigt voksende, langsomt voksende, det kunne også være Miyawakiskov

Alle områder med langt græs bør slås med opsamling efter anvisning

Der kan etableres kvasbunker i områder med naturpræg

Områder med langt græs kan sås med frø fra hjemmehørende urter for at øge mangfoldigheden

Der kan etableres sigtelinjer som i den tidligere plan

Det samlede befæstede areal bør ikke øges

Der kan etableres den nødvendige skybrudssikring på græsplænen*

Den nuværende balance mellem parkens natur og kultur bør bevares

Der bør tages hensyn til døgnrytmen for både flora og fauna ved tilladelse til arrangementer og events

Der ønskes mere opmærksomhed på vandkvalitet og flora og fauna omkring søen

Der kan etableres mere rekreativ natur ved søen**

Der bør sikres grundlag for en høj biodiversitet

Der kan etableres rumskabende blomstrende stauder og urter på udpegede arealer

Der kan etableres mere vild natur i randområderne i form af dødt ved på plæner og i busketter og mere langt græs

Invasive arter bør bekæmpes

Udviklingsmuligheder for rekreation og funktion

Der kan etableres flere motionspladser langs løbestier*

Der kan etableres flere legepladser til forskellige aldersgrupper: 0-2-årige babygynger, 3-10-årige, 10+/teenagere fx parkour*

Der kan etableres udendørs skøjtebane fx på grus ved Trianglen eller på vandlegepladsen

Der kan opsættes redskaber til aktivering af hunde i en af de eksisterende hundegårde

Der bør etableres fred og ro-zone ved Fredens Hus på Øster Allé

Opholdssteder som fx blomstertrapperne ved søen kan etableres*

Der bør laves en zonerings af rolige/støjende, tætbefolkede/tyndtbefolkede områder, områder med/uden kunstigt lys mv

Fokus på hvilesteder, gerne med udsigt over søen

Fokus på kulturelle oplevelser

Der ønskes, at Pavillonen understøtter parkens besøgende

Der ønskes bedre mulighed for aktiviteter omkring Cafépavillonen

Lyset på kunstgræsbane kan slukkes, når det ikke bruges

Grusarealet ved indgangen fra Trianglen kan bruges aktivt til flere formål

Skilte med ordensreglement kan tydeliggøres

Der kan laves bedre skiltning til toiletterne

Der ønskes generelt mindre belysning i parken, men bedre kvalitet af den

Vandet i den lille hundegård kan genåbnes

Håndteringen af affald og funktionaliteten af de nye affaldsbeholdere bør også være genstand for løbende revurdering – ikke mindst visuelt*

Der ønskes et hærværkssikret permanent musikanlæg på Dansepladsen*

Der ønskes mulighed for affaldssortering*

Toiletterne kan holdes vinteråbent

Toiletforholdene og toiletternes tilgængelighed kan forbedres og kan dimensioneres i forhold til, at parken har et meget stort antal brugere*

Der ønskes flere mindesmærker over historiske begivenheder og personer med tilknytning til området*

Der ønskes mere kunst i parken

Parkbetjentene ønskes tilbage, så der bliver mere trygt i parken

ADMINISTRATIVE FORHOLD

Beliggenhed og afgrænsning

Fælledparken omfatter et ca. 59 ha stort areal beliggende på Østerbro i København. Parken afgrænses af de historiske alléer, Jagtvej og Nørre Allé, og gennemskæres af Øster Allé. Bebyggelsen omkring parken er meget sammensat og i varierende skalaer, spændende fra "Parken" og Rigshospitalet til de villaagtige bygninger langs Øster Allé. Terrænet stiger svagt (ca.12%) mod nordvest, og parkens indgang ved Trianglen ligger ca. 5 m lavere end indgangen ved Vibenshus Runddel. Langs Nørre Allé fandtes tidligere en lille bakke "Rytterbakken", som blev udjævnet under parkens anlæggelse. I dag fremtræder de åbne fællede som regulerede flader med svagt udhulede og oprundede former, mens terrænet i parkens beplantede dele de fleste steder danner et relief med højdeforskelle på 0,5 - 1m. Søen i parkens centrale del har et areal på ca. 1,9 ha, og er udgravet under parkens anlæggelse.

Oversigtskort

Ejerforhold

Fælledparken består af matriklerne 6217, 6216, 7000at, 158a og 157 (Udenbys Klædebo Kvarter) Alle matrikler er ejet af Københavns Kommune.

Kort historisk rids

Fælledparken har i middelalderen hørt til landsbyen Serridslev, men i 1525 afløstes landsbyens jord af byen Københavns Fælled. Et kort fra slutningen af 1690'erne viser begyndelsen til systemet af snorlige udfaldsveje fra København. Øster Allé synes allerede at have fundet sit nuværende tracé på dette tidspunkt. I midten af 1700-tallet nyanlagdes Øster og Nørre Allé som allé-beplantede kongeveje fra Nørre- og Østerport til Vibenshus, hvorfra Kongevejen (den nuværende Lyngbyvej) gik videre mod nord. Jagtvej blev ligeledes anlagt som kongevej på denne tid. Imellem alléerne opstod fælledeerne Nørrefælled (den nuværende Universitetspark), Blegdamsfælled (den nuværende Fælledpark, Rigshospitalet og Amorparken) og Østerfælled (hele området mellem Øster Allé og Østerbrogade). De tre fælledeer blev både brugt til græsning for borgernes kvæg og som militært øvelsesterræn.

I 1893 indgik kommunen og staten en aftale om en opdeling af arealerne, hvorved den nuværende Universitetspark, Rigshospitalet og den tidligere Garderhusarkaserne tilfaldt staten. Både stat og kommune havde planer om at bebygge arealerne, men på grund af københavnernes stigende interesse for friluftsliv blev kommunens byggeplaner bremset. Fælledeerne var i løbet af den sidste del af 1800-tallet blevet stadigt mere benyttet til forskellige former friluftsliv. Interessen for boldspil var i fremgang, og området blev desuden brugt til møder, dyrskuer m.v. I denne periode begyndte arbejderbevægelsens traditionsrige møder på fælledeerne, og det var et af disse møder, der i 1872 førte til det berømte "slag på Fælleden", hvor arbejderne tørnede sammen med ordensmagten.

Den moderne idræts danske vugge stod på fælledeerne, idet mange af de idrætsgrene, vi kender og dyrker i vore dage, har set dagens lys netop her. Nationalsporten fodbold begyndte for alvor at rulle i 1890'erne, og før denne var det cricket, der var det dominerende boldspil på fælledeerne. Københavns ældste fodboldklubber begyndte deres tilværelse som cricketklubber. Københavns Boldklub (KB) begyndte dog som langboldklub på Blegdamsfælleden allerede i 1876. Fra omkring 1900 var fodboldspillet den fremherskende sportsaktivitet på fælledeerne.

I begyndelsen af 1900-tallet blev der indlemmet nye store arealer i Københavns Kommune, så byen fik bedre plads at udvikle sig på, og det blev muligt til at holde grønne områder fri for bebyggelse. Dette sammenholdt med interessen for friluftsliv synes at have været en god baggrund for, at Københavns Kommunalbestyrelse i 1905 besluttede, at der skulle anlægges en folke- og idrætspark på Københavns Blegdams- og Østerfælled. Der blev udskrevet en konkurrence om parken, som skulle give plads til borgernes daglige friluftsliv og have enkle, store sletter til møder, fester, leg, boldspil og anden idræt. Størstedel af parken skulle være åben, men der skulle også være plads til en indhegnet idrætsplads (den nuværende Idrætspark). Parken skulle desuden kunne bruges til udstillingsformål. Tanken om en folke- og idrætspark var ny i Danmark og helt anderledes end de franskpåvirkede promenadeparker, som tidligere var blevet anlagt på Københavns gamle voldterræn (Botanisk Have i 1874 og Ørstedsparken i 1879). Inspirationen til den nye parktype kom fra England og USA, hvor landskabsarkitekterne Joseph Paxton og F.L. Olmsted havde

skabt landskabelige, offentlige parker til den brede befolknings friluftsliv. Konkurrencen endte med, at et forslag, udarbejdet af ingeniørerne O.K. Nobel og Sven Koch, skulle danne grundlag for parkens udformning. Det endelige projekt blev dog tegnet af landskabsarkitekten Edvard Glæsel i samarbejde med stadsingeniøren.

Planen for parken svarede i store træk til situationen i dag. Alléerne kom til at danne parkens grænser, og der blev anlagt en slynget kørevej beplantet som en bred allé gennem parken (Edel Sauntes Allé). I yderkanterne løb en slynget spadseresti gennem beplantningerne omkring den store centrale græsslette. Beplantningerne skulle med romantisk forbillede skjule den omgivende by mest muligt. Der blev anvendt mange arter, men bøge- og egetræer dannede de gennemgående motiver. I den nordlige del blev der udgravet en sø, som fik sit vand fra Lygte Å (nu pumpes vand fra Sortedams Sø). Indgangene blev udformet som geometriske anlæg, med akser der peger ind i parkens midte. Parken anlagdes 1908-12 af stadsingeniørens folk. Som et af parkens mest identitetsskabende træk, opførtes de smukke mandskabs- og toiletbygninger med træspåner på tagene. Senere er flere bygninger kommet til. Pavillonen blev opført som musiktribune i 1920 og senere, i 1979, ombygget til den nuværende café. Fælledbadet med bygning og soppesø blev opført i 1965. Parken havde også en pavillon med "Fælledkroen", men denne blev nedrevet i 1973. Tilsvarende fik parken i 1931 en musiktribune, som blev nedrevet i 1969. I parken indgik også den karakteristiske granitbro, der fører Edel Sauntes Allé over søens vestlige del. En udsigtsbro blev anlagt i søens modsatte ende mod øst. Mens anlægsarbejderne var i gang, fandt man den store sten, som kom til at indgå i parkens berømte talerstol.

Parkens ældste element er kvart-milestenen, som står ved Øster Allé. Stenen er opsat i 1698 og fortæller om Øster Allés historiske betydning som indfaldsvej til København. I tidens løb er opsat en del skulpturer, hvoraf Genforeningsmonumentet ved indgangen ved Trianglen er det mest markante. Indtil 1936 blev parken administreret af stadsgartner V. Fabricius Hansen, som lod parkens diagonalstier anlægges i lige linjer fra hjørne til hjørne. Stierne var en "organisering" af de stier, som publikum havde trådt tværs over de anlagte plæner.

I 1972 blev Trafiklegepladsen taget i brug, i 1988 åbnedes Skateparken og i 1996 blev Sansehaven indviet. Det har haft betydning for parken, at den monumentale rundkørsel på Vibenshus Runddel blev omlagt til et "firbenet" kryds, hvorved den nordligste del af Øster Allé måtte drejes og tilsluttes Nørre Allé i et lysreguleret t-kryds. Denne omlægning slørede oplevelsen af bydelens klare og historiske allé-struktur. Siden anlæggelsen har byen omkring Fælledparken forandret sig med flere markante nye bygninger. Tidligt blev Frimurerlogen ved Blegdamsvej bygget. Bygningen brød med planerne for parkens randbebyggelse, som skulle have været en række lave bygninger, der dannede en åben kant. I 1950'erne opførtes Idrætsparkens betontribune, som fik stor betydning for oplevelsen af parkens østlige del (Klosterfælleden). I 1960'erne blev Rigshospitalet ombygget med det 17 etager store højhus, og i 1990'erne blev Idrætsparken udbygget dramatisk med nye tribuner og kontorhuse, som stort set kan ses fra hele parken. I årenes løb er snesevis af fodboldklubber kommet og

gået i Fælledparken. Tilbage i vore dage er kun fem klubber, deriblandt en af Danmarks største, Boldklubben Skjold, samt Heimdal, Viktoria, Handelsstandens Boldklub og ØIF (ØB). Også atletik har en lang historie i parken. Sideløbende med den kluborganiserede fodbold og atletik har Fælledparken været et af de mest populære steder i København for uorganiseret idræt.

Efter mange års anlægsarbejde åbnede den nye metroring i september 2019 med to stop i Fælledparken. Et ved Vibehus Runddel og et ved Trianglen. Dette har givet københavnere lettere adgang til Fælledparken med offentlig transport, som før kun kunne nås med bus.

Fredningsforhold

Fælledparken er fredet ved en deklaration fra 10. aug. 1963. Deklarationen er forholdsvis kortfattet og fremhæver først og fremmest, at arealet skal bevares som rekreativt grønt område, og at der ikke uden Naturfredningsnævnets samtykke må "anbringes bygninger, boder, skure eller andre indretninger af varig karakter, hvis tilstedeværelse ikke tjener parkens formål". Deklarationen giver ikke retningslinjer for parkens drift, men fastslår, at Københavns Kommune må foretage "alle foranstaltninger, der af have- og forstmæssige grunde tjener til opretholdelse af parken". Den fastlægger desuden, at kommunen kan afgøre spørgsmål vedr. belysning, opstilling af kunstværker, anbringelse af bænke, borde m.v. Endelig siges det, at parken skal være "åben med adgang for offentligheden, og at almenhedens adgang til rekreativ udnyttelse af arealet ikke må begrænses."

Lovgivning

Beskyttelseslinjer

Fælledparken er ikke omfattet af bygge- eller beskyttelseslinjer.

Naturbeskyttelsesloven § 3

Alle søer over 100 m² med et naturligt dyre og planteliv er såkaldte § 3-områder, også selv om de er menneskeskabte og ligger inde i byen. Det vil sige, at de er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Det indebærer et forbud mod aktivt at foretage tilstandsændringer, herunder positive tilstandsændringer, f.eks. genopretning af tidligere tilstand. Tilbagevendende drift er dog undtaget fra forbuddet.

Planlov

Hele Fælledparken ligger inden for byzonen i planloven.

Vandløbsloven

Søen i Fælledparken er en offentlig sø efter vandløbslovens § 8, hvilket betyder, at vandløbsmyndigheden (Københavns Kommune, Vand & VVM) er ansvarlig for vedligeholdelse af søen (eventuel oprensning af sediment, skæring af grøde, mv.).

Søen er omfattet af regulativet "Søen i Fælledparken – Vandløbsregulativ for kommunevandløb" fra 1996. Af regulativet (s. 7) fremgår, at søens grænse er defineret til at være beliggende i træfaskiner langs søens bredder,

og at søens vandrette udstrækning skal bevares som vist på regulativets plantegning. Søen dækker ifølge regulativet et areal på ca. 1,8 ha (ca. 18.000 m²).

Der er i regulativet ikke fastlagt en bestemt forløb for søens bundkote, og vandløbsmyndigheden tager ved oprensning stilling til den dybde, hvortil oprensningen skal foretages. Det fremgår af regulativet (s. 9), at "Søen med bygværker m. v. skal vedligeholdes således, at den for søen fastsatte skikkelse ikke ændres". Endelig fremgår det af regulativet (s. 10), at sejlads og fiskeri i søen ikke er tilladt, men at vandløbsmyndigheden er undtaget disse bestemmelser.

Søens middeldybde er i dag på ca. 1 m.

Vandet i søen

Søen i Fælledparken blev anlagt ved etableringen af parken i starten af 1900-tallet med vandforsyning fra Lygte Å og afvanding til Sortedam Sø. Tilførslen fra Lygte Å blev afskåret og i stedet blev etableret et rørlagt vandløb med mulighed for at pumpe vand til søen i Fælledparken fra Sortedam Sø.

Der kan pumpes vand op til søen i Fælledparken fra den nordlige ende af Sortedam Sø Nord via en pumpe på HOFOR's varmecentral på Øster Allé (tidligere Østre Elværk). Ved høj vandstand i søen i Fælledparken løber overskydende vand passivt tilbage til den nordlige ende af Sortedam Sø Nord via et bygværk i søen i Fælledparken og et andet rørlagt vandløb. Koten på overløbskanten i bygværket er 9,97 (DVR 90). Tilløb og afløb fra søen i Fælledparken sker i søens nordlige ende (ved udkigsplatformen).

Søen tilføres endvidere vand fra nedbør direkte på overfladen og ved afstrømning fra de nærliggende parkområder.

Vandløbsmyndigheden har givet tilladelse til indvinding af vand fra søen i Fælledparken til vanding af beplantning på Københavns Kommunes egne arealer i perioden 1. april - 10. september hvert år ("Tilladelse til brug af søvand til vanding af parkbeplantning og til påfyld af fejebiler til brug på Københavns Kommunes arealer" af 27. marts 2019).

Der er som udgangspunkt givet tilladelse til at indvinde 500 m³ vand om året. En indvinding af 500 m³ vand vil give anledning til et samlet fald i vandstanden i søen i Fælledparken på ca. 2,7 cm. Der må kun indvindes vand så længe søens vandstand ligger over kote 9,77 (DVR90). Af vurderingen i den ovennævnte tilladelse fremgår bl.a., at søen i Fælledparken vil blive fyldt op til overløbskanten fra Sortedam Sø i vinterperioden, såfremt vandstanden i Sortedam Sø tillader det.

Sortedam Sø er ligesom søen i Fælledparken en offentlig sø efter vandløbslovens § 8. Sortedam Sø er omfattet af regulativet "De indre søer - Vandløbsregulativ for kommunevandløb nr. 3". Af regulativet (s. 7) fremgår, at "Flodemål for De Indre Søer er kote + 5,80 Københavns Nul (KN)". Af regulativet (s. 14) fremgår videre, at vandstanden til enhver tid skal søges opretholdt til kote + 5,80 (Københavns Nul). Der er i regulativet

ingen angivelse af, hvornår og hvor meget vand søen i Fælledparken skal tilføjes fra Sortedam Sø.

Det er vigtigt, at der løbende opretholdes en tilstrækkelig høj vandstand i Sortedam Sø, dels på grund af regulativets krav til flodemål, dels fordi Sortedam Sø leverer vand til henholdsvis Østre Anlæg (og derfra til Kastelsgraven), Skt. Jørgens Sø (begge bassiner) og søen i Fælledparken. Vandløbsmyndigheden følger løbende niveauet for vandstanden i de forskellige vandområder via vandstandsmålere.

Kommunale planer og strategier

Bynatur i København – strategi 2015-2025

Strategien blev implementeret i maj 2015. Indarbejdelse af strategien i udviklingsplanen er et led i kommunens arbejde for et grønnere København. Planens visioner er:

Vision 1: At skabe mere bynatur i København

Vision 2: At øge kvaliteten af bynaturen i København

Begrebet 'bynatur' er en fælles betegnelse for alle levende væsner og vækster som lever og findes i byen. Strategien opererer med de tre overordnede typer af grønne rum i byen, hvori bynaturen findes. De tre typer er 'By- og gaderum', 'Parker og kirkegårde' samt 'Naturområder'.

Fælledparken ligger i kategorien "Parker og kirkegårde". Strategiens målsætning er, at byens parker udvikles og plejes med hensyntagen til både kulturhistoriske, rekreative og biologiske hensyn. Ud fra fem kvalitetsparametre: Biodiversitet, klimatilpasning, funktionalitet, rumlighed og plejeindsats ønsker kommunen at øge bynaturen, som er bestemt af konteksten og varierer alt efter, hvor i byen de grønne områder befinder sig.

Biodiversitet i København – en strategi

Med Københavns Kommunes biodiversitetsstrategi ønsker man at igangsætte et langsigtet og vedvarende fokus på forbedring af naturens vilkår i byen, og man ønsker at understøtte de potentialer og kvaliteter, som naturen kan bidrage med.

Biodiversiteten i København skal højnes i samspil med byens øvrige større dagsordener og skal være en fast del af Københavns bynatures-, byudviklings- og klimatilpasningsdagsorden på tværs af arealmæssige ejerforhold. Samtidig skal strategien være med til at realisere FN's verdensmål og sikre en bæredygtig by, hvor biodiversitet medvirker til at styrke byens sociale, økonomiske, sundheds- og miljømæssige udvikling. Man skal arbejde smartere med biodiversitet, og derfor skal strategiens mål omsættes til virkelighed i fællesskab med københavnere, byens øvrige aktører og besøgende, samt ved at indarbejde målrettede indsatser i kommunens eksisterende planer, værktøjer og arbejdsgange.

Mere end 13.000 københavnere har gennem en borgerinddragelsesproces givet deres input og kommentarer til udarbejdelsen af strategien. Danmarks Naturfredningsforeningen har i tæt samarbejde med

Københavns Kommune bidrager til strategien ved at stille deres faglige ekspertise til rådighed for borgerinddragelses-processen og ved at komme med input til selve strategien. Strategien sigter frem mod 2050, men allerede i de kommende år er det Københavns Kommunes ambition at prioritere midler, der kan understøtte en grønnere by med højere biodiversitet.

Strategien sætter retningen for, hvordan Københavns Kommune skal arbejde på at sikre højere biodiversitet, større artsrigdom og mere og bedre natur i københavnernes hverdag frem mod 2050. Dette skal ske ved at realisere Københavns Kommunes og Danmarks Naturfredningsforenings vision om:

At vende tilbagegangen af arter i København, sikre alle københavnere adgang til natur og naturoplevelser, samt sikre viden og uddannelse om biodiversitet.

København Kommune har fastsat en række mål frem mod 2050. Der er fastsat mål for hvert enkelt af de fire temaer og mål, der går på tværs af temaerne.

Københavns Kommune vil i løbet af strategiens første periode få et bedre overblik over Københavns eksisterende biodiversitet. Det kan betyde, at de nuværende mål revideres, og at der udarbejdes konkrete og mere ambitiøse målsætninger for de enkelte temaer.

Tema 1: At forbedre og bevare den eksisterende biodiversitet

Tema 2: At skabe ny biodiversitet i byen

Tema 3: At understøtte viden og uddannelse om natur og biodiversitet

Tema 4: At skabe frivillige fællesskaber om biodiversitet

Kommuneplan og lokalplaner

Fælledparken er i Kommuneplan 2019 udpeget som et O1-område, der anvendes til sports- og fritidsanlæg, parker, herunder forlystelsesparker, legepladser, kirkegårde, naturområder, kolonihaver samt de til områderne hørende drifts- og service funktioner. Faciliteter og service for publikum, herunder serviceerhverv, der understøtter publikumsbenyttelsen, skal indpasses under hensyn til helheden.

Indenfor Fælledparken gælder lokalplan 473 og 474. Lokalplan 473 og 474 vedrører hhv. området ved Vibenshus Runddel metrostation og Tringanglen metrostation. Formålet med begge lokalplaner var at udgøre det planmæssigt grundlag for etablering af stationspladser i forbindelse med cityringen.

Bydelsplan

Lokaludvalget for Østerbro laver bydelsplan for Østerbro, som også indbefatter Fælledparken. Den til enhver tid gældende bydelsplan vil fremgå af lokaludvalgets hjemmeside.

Københavns Kommunes Træpolitik 2018-2025

Københavns Kommune vedtog i 2018 en træpolitik med det formål at sikre en prioritering af både nye og eksisterende sunde træer i København dog uden, at det hindrer en udvikling af byen. Principperne i træpolitikken medtænkes i planerne for beplantningsudvikling i Fælledparken.

Træpolitikens fem principper:

- Eksisterende træer skal som hovedregel bevares
- Særligt værdifulde træer i København skal udpeges og bevares
- Der skal plantes flere træer i København
- Der skal sikres gode vækstvilkår for både nye og eksisterende træer i København
- Der skal sikres et varieret træartsvalg i København

Flagermusstrategi i Fælledparken

Københavns Kommune har fået udarbejdet en strategi for flagermus i Fælledparken. Projektet har afdækket, at der stadig er potentiale for bevaring af Fælledparken som et levested for brunflagermus og andre flagermusarter. Mange af de gamle bøgetræer har stadig god sundhed og rimelig forventet restlevetid. Der er flere eksisterende og potentielle hulheder end forventet, vurderet ud fra de åbninger i hovedgrene og stammer, som er iagttaget ved den hidtil udførte gennemgang af Fælledparken.

De foreslåede indsatser kan med fordel udføres i flere tempi, alt efter finansieringsmuligheder og mandskab til rådighed. Især forslagene om styning og veteranisering bør afprøves i små doser (fx ét træ pr år) for at finde den optimale metode.

Strategien kan opsummeres som tre hovedpunkter:

- Fokus på flagermustræer i forvaltning og drift
- Livsforlængende pleje af flagermustræer
- Skabe fremtidige flagermustræer

Der er lavet følgende liste med forslag til plejeindsatser:

- Nedskæring af grene og buskads, som vanskeliggør eller hindrer indflyvning til hulheder.
- Beskæring af tunge grene på hovedstammer af nuværende og potentielle flagermus træer.
- Så vidt muligt undgå fældninger af sandsynlige og potentielle flagermus-træer ved at kronereducere eller bevare levende torsoer.
- Ustabile flagermustræer / høje torsoer sikres med wirer til andre træer, hvor det skønnes nødvendigt.
- Udvikling af metode til genåbning af hulheder, hvor adgangshul er overvokset eller hvor der ikke tidligere har været et adgangshul.

Forvaltningen går i gang med at implementere planen i flere tempi begyndende i 2023. En opsummering af planen er vedlagt som bilag 7 til denne plan. Hele strategien kan findes i sin helhed på Københavns Kommunes publikationsdatabase.

Retningslinjer for arrangementer

Afholdelse af større arrangementer, offentlige arrangementer, filmoptagelser o. lign. Kræver tilladelse fra Københavns Kommune og generelle retningslinjer findes her: www.kk.dk/arrangementer

Da Fælledparken blev anlagt i 1908-1914 var det med ideen om, at den skulle være folkets park med mulighed for boldspil, atletik og et sted, hvor der kan holdes store møder og fester.

Arrangementer vurderes i forhold til fredningen, og om det har relevans for områdets funktion og interesse for området gæster. Her er det enheden Arrangementer og Gadesalg i Teknik- og Miljøforvaltningen, som udsteder arrangement tilladelser. Der skal i vurderingerne tages hensyn til benyttelse og beskyttelse. Arrangementerne vurderes bl.a. i forhold til områdets bæreevne, antal deltagere samt mulighed for transport til og fra arrangementet. Samtidig skal arrangementer også vurderes i forhold til at både flora og fauna har brug for nat og dag og derved en normal døgnrytme. Der ansøges årligt om mange arrangementer i Fælledparken, men langt fra alle afholdes der, da der ofte søges efter alternative lokationer, netop på grund af det store slid parken bliver udsat for med arrangementer.

Vurderingen af om et arrangement kan få tilladelse, vurderes efter praksis på området, herunder en række politiske beslutninger og generelle retningslinjer, udover at arrangementet skal være i overensstemmelse med fredningen eller have opnået dispensation herfra. Væsentligt er, at arrangementet skal imødekomme borgernes behov fx kulturelle eller oplysende formål.

I forhold til hegnede arrangementer for udvalgte deltagere (f.eks. betalende gæster) er det vurderingen, på baggrund af den gældende retstilstand, at den slags arrangementer i begrænset omfang kan afholdes i Fælledparken på arealet ved Talerstolen eller arealet ved Dansepladsen, og at dette ikke giver anledning til at søge om dispensation fra fredningen. Det er også muligt at afspærre mindre afgrænsede områder i Fælledparken til samme formål i kortere tid, et begrænset antal gange om året, og hvor der ellers ikke er megen offentlig aktivitet, uden at det vil påvirke offentlighedens adgang til parken i væsentlig grad. Afspærringerne må som hovedregel ikke forhindre færdsel på stierne eller øvrige dele af parken udenfor afspærringerne.

Der er i dag tradition for årligt at afholde en række offentlige arrangementer i Fælledparken. Generelt afholdes større Københavnerbegivenheder netop i Fælledparken som fx Pinsekarneval, 1. maj og DHL-stafet. Langt størstedelen af de tilladte arrangementer er åbne og gratis arrangementer, men for enkelte kan være givet tilladelse til at hegne et afgrænset område. Dette vil bero på en konkret vurdering af det enkelte arrangements indhold.

Retningslinjer for udlejning og salg

Der findes ingen retningslinjer specifikt for udlejning og salg i Fælledparken, men generelle retningslinjer findes her: www.kk.dk/arrangementer

Gadesalg

Forvaltningen opdeler gadesalg i mobilt gadesalg og studepladser, og salget kræver tilladelse fra kommunen. Har du en tilladelse til mobilt gadesalg, skal du have en parktilladelse ("Klistermærke") for at fortage mobilt gadesalg i Københavns parker. Parktilladelsen gælder til årets udgang d. 31/12 det pågældende år. Opstilling og salg fra den mobile vogn må kun finde sted mellem kl. 08-22 i parkerne.

Faste lokationer for salg

I Fælledparken er der tre faste lokationer for salg. Det ene er Pavillonen, og derudover er der Eventyrkiosken og Familieboden.

Se til en hver tid gældende retningslinjer på Københavns Kommunes hjemmeside.

Ordensreglement

I Fælledparken gælder følgende ordensreglement, som kan ændres, hvis forvaltningen finder det nødvendigt.

Brug engangsgrill med omtanke og stil den ikke direkte på græs, bænk eller træbord.

Kørsel og parkering med motorkøretøjer kræver særlig tilladelse. Handicapkørsel er tilladt.

Som noget særligt i Fælledparken er det tilladt at cykle.

I Skateparken er det forbudt at anvende løbehjul. Overtrædelse af dette kan medføre bortvisning og politianmeldelse, evt. bødestraf jf. "Bekendtgørelse om politiets sikring af den offentlige orden, mv." § 16.

- På legepladser gælder desuden følgende særregler:
- Hunde må ikke tages med i anlægget
- Brug af alkohol og euforiserende stoffer er ikke tilladt
- Åben ild er ikke tilladt
- Overnatning på legepladsen er ikke tilladt
- Cykling er kun tilladt for børn over 7 år
- Læg affald i affaldskurven
- Undlad at skade planter, blomster og træer
- Voksende må ikke opholde sig på legepladsen, medmindre de følges med børn

Overtrædelse kan medføre bortvisning eller bøde efter Ordensbekendtgørelsen.

Københavns Kommune er på nuværende tidspunkt (2023) i gang med at revidere ordensreglementet for samtlige parker i kommunen. Se det til enhver tid gældende ordensreglement i parken.

ANALYSE

I dette kapitel analyseres Fælledparken med udgangspunkt i parkens rekreative, landskabelige og biologiske forhold. De fleste af det nævnte i dette kapitel fremgår også på kort i bilag 1-3.

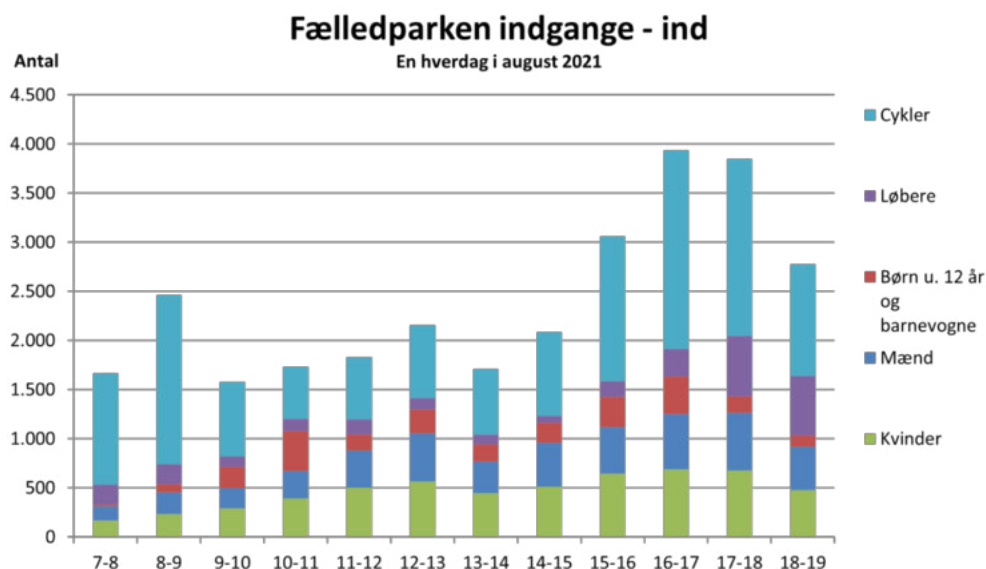
Rumlighed, visuelle træk og barrierer

I Fælledparkens grønne hovedstruktur indgår dels alléerne på Jagtvej, Øster Allé og Nørre Allé og dels de frodige skovplantninger, der skærmer af mod den omgivende by og indrammer de åbne fællede. Skovplantningen er udformet efter romantisk forbillede med et selvgroet formsprog. Hensigten er at skabe et fredfyldt åbent landskab med få strategisk placerede tyngdepunkter, som enten kan være parkens bygninger, anlæg eller symmetriske trægrupper. Tyngdepunkterne er placeret, så de markerer korte eller lange udsigter i parkens rum. Sammen med disse stemningsfulde udsigter inde i parken findes der mange steder kig til vigtige landmærker som kirketårne, skorstene m.v. i byen udenfor. Generelt skal variationen øges ved, at der både skabes områder med tætte naturprægede beplantninger langs parkens ydergrænser og områder med åbne beplantninger, der fremstår som lunde med græsbund og forstærker oplevelsen af parkens store flade.

Bevægelsesmønstre og trafik

Fra den 23.-25. august 2021 blev der lavet en undersøgelse over borgernes trafik ind i Fælledparken. I undersøgelsen blev det registreret, hvor mange personer gik ind i parken og om de gik, løb eller cyklede, samt om der var tale om en mand, kvinde eller børn under 12 år eller i barnevogn. Trafikken blev registreret ved 16 indgange, fordelt over de tre dage, mellem klokken 7.00 - 19.00. Sammenlægges registreringerne fra de 16 indgange har 28.858 personer, bevæget sig ind i Fælledparken i det tidsrum. Der blev registreret betydelig flere cyklister mellem klokken 7.00-9.00 og 15.00-18.00, hvilket tyder på parken bruges af mange som en rute til og fra arbejde eller skole. Der blev registreret mest trafik fra cyklister ved indgangene ved Øster Allé 37, P.H. Lings Allé 1, Blegdamsvej 15 og Gunnar Nu Hansens Plads 11.

Parken bliver også hyppigt brugt af løbere. Der fleste er ude at løbe mellem klokken 17.00- 19.00, sandsynligvis efter folk er kommet hjem fra arbejde. Personer med børn under 12 år eller i barnevogn, blev registreret hyppigere mellem kl. 10.00-11.00 og 15.00-17.00. Om formiddagen bruges legepladserne formodentligt af dagplejeinstitutioner og børnehaver, hvorimod aktiviteten om eftermiddagen er skolebørn, der går til fritidsaktiviteter, leger eller er på vej hjem. Figuren herunder viser data fra en hverdag i august.

Trafikken ind i Fælledparken en almindelig hverdag dag i august i tidsrummet kl. 07.00 - 19.00.

Brugere og funktioner

Fælledparken har mange brugere dagligt og bruges både af organiserede og uorganiserede brugere. De organiserede brugere er fodboldspillerne i klubberne Skjold, Heimdal, Victoria, Handelstandens Boldklub og Østerbro Idræts-Forening samt atletikklubben Sparta, der benytter kastebanen. Sparta afholder desuden den årlige DHL-stafet, hvor parken i en hel uge fyldes med løbere, der efterfølgende spiser deres medbragte mad.

De uorganiserede brugere tæller børnefamilier særligt på legepladserne, omkringliggende institutioner, kondiløbere, hundeluftere, picnicbrugere, solbadere m.m. Mange af parkens brugere er også dem der tiltrækkes af de store arrangementer som fx 1. majmøder, pinsekaneval, forskellige festivaler m.m.

Aktivitets- og legepladser

Fodboldbaner

Boldspillet er en vigtig del af Fælledparkens identitet. Banernes kvalitet vedligeholdes løbende og skal generelt kunne benyttes af såvel organiserede som uorganiserede spillere. Fælledparkens græsbaner er meget vigtige for de omkringliggende skoler og institutioner, som har parken som deres vigtigste friareal, og de bruger parken intensivt til alle former for boldspil. Sidst på eftermiddagen, om aftenen og i weekenden

vil de fleste af banerne dog traditionelt være forbeholdt fodboldklubberne. Af hensyn til sliddet på græsset må boldspil fortsat begrænses til perioden fra midt i april til slutningen af oktober, hvor græsset er i vækst. Selv med disse begrænsninger kan det dog være vanskeligt at opretholde tætte græstæpper, da interessen for at spille fodbold er meget stor.

Legepladser

I København findes 26 bemandede legepladser, som er fordelt over hele byen, heraf 2 i Fælledparken. Her er ansat legepladspædagoger og legepladsmedarbejdere til at facilitere børn, unge og voksne, med fri leg, bevægelse, fantasi og kreativitet. De to bemandede legepladser er Trafiklegepladsen og Tårnlegepladsen.

Trafiklegepladsen blev anlagt i 1972 og ligger i den nordlige del af Fælledparken. Den er hele Københavns cykellegeplads, og her kan børn øve sig i trafiksikkerhed og færdselsregler. På den store asfalterede trafikbane er det sikkert og trygt at cykeltræne med børn, og med autentiske færdselstavler, vejafmærkninger, rundkørsel og lysreguleret vejkryds kan børnene opleve den rigtige trafik i miniformat.

Tårnlegepladsen er bygget med fem af Københavns mest markante tårne som tema: Vor Frelzers Kirke, Rådhusårnet, Rundetårn, Marmorkirken og Børstårnet. Tårnene udgør rammerne for legepladsen, der bl.a. ved hjælp af teknologi, lægger op til høj fysisk aktivitet.

Legepladsen er interaktiv, så udover mere klassiske legepladsaktiviteter, kan børnene også lege elektronisk fangeleg over Børstagen eller tale som en politiker fra Rådhusårnet. Legepladsen er en rigtig københavnerlegeplads, der også lægger op til, at børnene bliver klogere på de historiske facts om byens tårne. På de begge bemandede legepladser findes en toiletbygning, borde/bænke-sæt og et legepladshus, hvorfra der udlånes redskaber til sport og leg.

Parkbåndet langs Serridslevvej med Den Franske Plads i Midten er ubemandet og fremstår med attraktive legeredskaber i robinietræ og med mooncar-bane. Dette areal bruges meget af børneinstitutioner i området, og børnene leger også meget i det omkringliggende buskads og krat.

Skateparken og løbehjulsbanen

Skateparken er anlagt i 1988, renoveret i 1998 og renoveret endnu engang i 2011. Banen er inddelt i tre sværhedsgrader, så både nybegyndere, øvede og professionelle kan blive udfordrede og tilgodeser en række forskellige brugere: Streetskatere, rampeskatere, bmx'ere, rulleskøjteløbere m.fl. For at opnå den højest mulige kvalitet af banen, har man inddraget brugerne, så de har været med til at præge udformningen. Det høje aktivitetsniveau liver op på dette hjørne af parken og en større benyttelse i terrænet har medført, at stedet føles mere trygt at opholde sig på.

Løbehjulsbanen ligger i forlængelse af Tårnlegepladsen og kan benyttes af løbehjulsbrugere og andre med hjul, men er tænkt til børn.

Sansehaven

Sansehaven er anlagt i forbindelse med kulturbyåret i 1996 og indbyder til at gå på opdagelse med sanserne og finde duftende urter, sten i bevægelse, eventyrlige skulpturer m.v. Havens særlige kvalitet ligger i, at den har tilbud for såvel børn og voksne, samt folk med handicap og svagtseende.

Hundeløbegård

Hunde skal holdes i snor i hele parken. Det er dog muligt at lade hundene løbe frit i parkens to hundeløbegårde.

Motionsstationer

Der er anlagt tre motionsstationer i parken, hver station byder på forskellige træningsredskaber. Ved to af stationerne er der også en platform af træ, som kan bruges til forskellige træningsøvelser.

Petanque

Arealet bag Dansepladsen på hjørnet af Nørre Allé og Øster Allé kan benyttes til petanque.

Dansescene

Dansescenen blev opført i 2008 og er flittigt benyttet, særligt i sommerhalvåret. Den er udført i fyrretræ med amfisisiddepladser rundt om. Under bænken i kanten findes et lysanlæg.

Soppesø og vandlegeplads

Soppesøen er oprindeligt anlagt i 1965 og er en af de mest besøgte steder på de varme sommerdage, hvor københavnernes strømmer til. I 2012-13 blev der yderligere anlagt vandlegeplads i og ved soppesøen, som også indeholder forskellige elektroniske og mekaniske elementer til leg med vand. Den er anlagt på et sted, hvor der tidligere var en sø, og det er formentlig derfor soppesøens bund kontinuerligt slår revner. Omkring soppesøen er der desuden toiletter, legeredskaber og bord/bænkesæt.

Soppesøen og Vandlegepladsen er indtil videre ikke bemandet, men der er et ønske om at arealet bliver en del af De Bemandede Legepladser. Soppesøen er lukket for brug i øjeblikket og en genåbning fordrer en større investering. Når soppesøen er i drift, kan åbningstiderne være varierende og kan ses på Københavns Kommunes hjemmeside.

Bygninger og inventar

Toiletter

Der er 11 toiletter placeret i parken, otte af dem har handicapadgang. Der er toiletter knyttet til alle legepladser: Vandlegepladsen, Skateparken, Tårnlegepladsen, Sansehaven, Trafiklegepladsen, Dansepladsen og begge legepladser ved Den Franske Plads. Derudover er der et toilet ved metrostationen ved Vibenshus Runddel, et på Edel Sauntes Allé 18 og et tæt på Eventyrkiosken.

Toiletterne ved Vandlegepladsen, Skateparken samt toilettet syd for Den Franske Plads er de eneste toiletter i parken, der ikke har handicapadgang. Toiletterne ved Vandlegepladsen, Skateparken, Dansepladsen, Sansehaven,

Eventyrkiosken samt toilettet syd for Den Franske Plads er åbne mellem den 1. april og 30. september.

Toiletterne ved Tårnlegepladsen, Trafiklegepladsen og toilettet nord for Den Franske plads har helårsåbent med aftenlåsning.

Toilettet på Edel Sauntes Allé 18 er helårsåbent med aftenlåsning på handicaptoliet og pissoiret, de to almindelige toiletter er åbne mellem den 1. april og 30. september.

Toilettet ved metroen ved Vibehus Runddel er altid åbent.

Åbningstider kan ændres, hvis forvaltningen finder anledning til dette. Det kunne godt være aktuelt, da Fælledparken bruges mere og mere hele året og derfor har brug for øget toiletkapacitet på alle årstider.

Metrostationer

I 2019 åbnede metrocitringene med to stationer i Fælledparken, en ved Trianglen og en ved Vibehus Runddel. Særligt fodboldfans, der kommer i Parken, benytter disse til og fra stadion.

Inventar

Parken rummer flere generationer af bænketyper. Den overordnede bænktpe i parken er den klassiske Københavnerbæk. Ved Trianglen står bænke med beton- eller granitsokler, som er den ældste bænktpe i parken. Rundt omkring i parken står der bord/bænke sæt, også inde i de to hundeløbegårde. Der er et enkelt skakbord i parken ved staudehaven.

Skiltning

Fælledparken er forsynet med skilte og piktogrammer på udvalgte steder. Ved parkens mest brugte indgange er parkstandere placeret. Parkstanderen indeholder et oversigtskort, et afsnit om parkens historie, informationer om Fælledparken, piktogrammer samt informationer på engelsk. Desuden fremgår ordensreglementet på mindre skilte placeret strategiske steder i parken.

Ved vandlegepladsen er der opsat skilte med åbningstider og særregler. På Skateparken er der opsat skilte for særregler.

Ved alle parkens særlige områder som f.eks. Den Franske Plads er der opsat skilte med et kort over området og en beskrivelse af hvilke oplevelser, du finder der. Der er også et skilt, der viser forslået løberuter i parken.

Belysning

Generelt er det målet, at der ikke etableres yderligere belysning af parken end den nuværende. Fælledparken skal ikke fremstå som et belyst område i byen, men tværtimod være et roligt sted, hvor natten får lov at sænke sig uforstyrret, og stjernehimlen kan opleves og dyrene kan gå til ro.

Der skal være særlig fokus på at undgå lys i de områder af parken hvor brunflagermusene yngler. Der er særlig mange flagermus i områderne omkring Rytterbakkerne.

Flagermus afskrækkes af både hvidt og rødt lys, hvilket betyder at deres fødesøgning, flyveruter samt opholdssteder kan påvirkes negativt.

Opsættes belysning, skal lyskeglen afskærmes mest muligt og lave lamper

er at foretrække. Direkte belysning af træstammer bør altid undgås. Parkens belysning danner et næsten hierarkisk opbygget og forholdsvis let opfatteligt mønster, der følger parkens hovedstruktur. Belysningen kommer både fra omgivende gader og fra belysningen inde i selve parken, og kan kort beskrives således: Parkens retlinede rammer oplyses af kraftig og højt hængende gadebelysning på alléerne og Jagtvej. På Serridslevvej findes også højt hængende, men mindre kraftig gadebelysning, mens Frederik V's Vej og P. H. Lings Allé belyses af parklamper. På Edel Sauntes Allé og på stien nord for og i forlængelse P.H. Lings Allé er der belyst med parkarmaturer. Endelig findes der en mindre type parkarmaturer ved stien, der løber langs Nørre Allé.

Nederste trin i hierarkiet er lysløjpen på Filosofgangen, som er belyst med lave pullertlamper, der markerer stiens slyngede forløb. I november 2004 besluttede Københavns Kommune i samarbejde med Kræftens Bekæmpelse og Lokale- og Anlægsfonden at anlægge en lysløjpe i Fælledparken, og i foråret 2005 blev anlægget udført. Lysløjpen gør det muligt at dyrke motionsløb i parken, efter det er blevet mørkt, og ses som en forbedring af parkens rekreative muligheder. Lysløjpen føres rundt om Blegdamsfælleden ad det eksisterende stinet samt et stykke af Edel Sauntes Allé. Denne belysning er udført som en pullertbelysning med karakter af lede-lys frem for en egentlig oplysning. Her skal der kun være lys ned på stien for at skåne dyre/fugleliv i beplantninger. Ved udskiftning af pullertbelysningen, skal der forsat vælges lamper, der lyser retningsbestemt ind på stien. Desuden findes på kortere passager høje lamper. For at bevare oplevelsen af nat og dag og af hensyn til parkens dyreliv skal lyset være slukket mellem kl. 23.00 og 06.00. Lyset på kunstgræsbanen skal tilrettelægges, så det kun lyser på banen og ikke på naboerne eller de besøgende i parken.

Tilgængelighed

Tilgængeligheden i parken er overordnet god og stierne fører besøgende gennem hele parken. Det er muligt at færdes i kørestol på alle stierne. Stierne vedligeholdes med anvendelse af slotsgrus med stor pilehøjde, som giver en forholdsvis hård og jævn overflade.

Bænke langs stierne er placeret således, at gangbesværede altid kan finde en hvileplads indenfor forholdsvis kort afstand.

I 2022 undergik Sansehaven en renovering, som har forbedret dens oplevelser for handicappede.

Af parkens 11 toiletter har otte handicappetoilet.

Stier i Københavnske parker kan være glatte i vinterperioden.

Pavillonen

Den er opført i 1920 som musiktribune og ombygget til café i 1979. Den ligger i parkens umiddelbare midte i kanten af Blegdamsfælleden med udsigt over søen. Stedet kan fungere både som restaurant og musiksted, og det synes oplagt, at pavillonen skal være tyngdepunktet for parkens caféliv.

Kiosker

Der er to kiosker i Fælledparken. Den ene, Familiekiosken, ligger på hjørnet af Edel Sauntes Allé og Universitetsparken. Den anden, Eventyrkiosken, på hjørnet ved Øster Allé og P.H. Lings Allé, her er der udeservering og mere cafeagtig drift.

Fred og ro zoner

Befolkningstallet i Københavns Kommune er støt stigende. Der bliver flere mennesker, interessen for forskellige rekreative aktiviteter bliver større, og det stiller skarpere krav til planlægningen og i særdeleshed brugen af de fredede grønne områder. Igennem længere tid har der været fokus på at skabe diverse muligheder for aktiviteter, som bl.a. har det til fælles, at der er mere aktivitet og støj i parkerne. Københavns Kommune fik i 2014 udarbejdet en rapport om fred og ro zoner i parker og på kirkegårde, som adresserer dette emne.

Fred og ro har været efterspurgt i forbindelse med udarbejdelsen af udviklingsplanen for Fælledparken. Det har været diskuteret i parkbrugerrådet, og konklusionen er, at parken skal kunne rumme begge sider af spektret ud fra en overordnet zoneringsplan uden faste grænser. Fælledparken skal være en park, hvor besøgende har mulighed for at udfolde sig fysisk aktivt – også i større grupper og ved større arrangementer, men skal også være en park med mulighed for rolige områder. Dette hensyn er derfor indarbejdet i denne udviklingsplan ved et zoneringskort på bilag 4, hvor der lægges op til aktiviteter og mere stille områder uden aktiviteter. I de grønne og mørkegrønne områder skal der gerne bevares rolige forhold uden støjende aktiviteter, særligt i den nordøstlige del af parken, hvor der bor mange flagermus. De røde zoner markerer hvor der er aktivitetszoner for ophold og musik, mens de blå zoner viser hvor der er plads til sport og leg.

Monumenter

Foran Fælledparkens hovedindgang ved Trianglen står Genforeningsmonumentet, rejst i 1930 og udført af billedhuggeren Axel Poulsen og arkitekten Holger Jacobsen. Skulpturen viser moderen (Danmark), der modtager sin genfundne datter (Sønderjylland). Monumentet flankeres af to kalkstenssøjler, der oprindeligt fungerede som drikkeposter, og kranses af ni lygtestandere.

To monumenter afspejler de sportslige aktiviteter i parken. På Klosterfælleden står Jean Gauguins elegante Fodboldspiller, og ved indgangen fra Gunnar Nu Hansens Plads står et monument for borgmester H.C.V. Møller, der interesserede sig for idrætten og blandt andet var medstifter af Dansk Gymnastik-Forbund.

To andre monumenter henviser til parkens anvendelse til folkelige, politiske møder. Talerstolen opbygget af granitsten blev allerede i slutningen af 1880'erne anvendt i forbindelse med grundlovsmøder.

De senere 1. maj-møder blev et samlingspunkt for især arbejderklassen, og der var traditionelt et stort indtag af alkohol forbundet med disse møder. Som en formaning blev der ved Edel Sauntes Allé (tidl. Borgmester

Jensens Allé) i 1914 opsat et monument for Ole Syversen, pioner for afholdsbevægelsen i Danmark.

Et monument for F.J. Borgbjerg blev i 1939 opsat mellem Fælledsøen og Edel Sauntes Allé. I 1981 blev Peter Bonnén's abstrakte værk Skulptur i tre dele opsat tæt på Pavillonen. På Den Franske Plads står nu Lauritz Jensen populære skulptur To løver (1905), der tidligere stod på Gunnar Nu Hansens Plads. Samme sted står et skulpturelt element af mere dekorativ karakter, en granitkugle udført af Erik Rytter."

Tæt på Tårnlegepladsen står Sigurd Fafnersbane og Slangen, udkåret i henholdsvis træ og sten. Her fortælles fra den nordiske mytologi Sigurd Fafnersbanes historie: sværdet Gram smedes, hvorpå han dræber dragen Fafner, der vogter over en guldskat. Sigurd steger dragens hjerte og spiser det, og bliver derved i stand til at forstå dyrenes sprog og fuglenes sang.

Vegetation

Træer og buske

Størstedelen af Fælledparkens træplantninger er etableret under anlæggelsen i 1908-14 og fremtræder i dag som store veludviklede træer, der har nået toppen af deres livscyklus. Der er siden renoveringen 2011 igangsat en omfattende indplantning/udvælgelse af en ny trægeneration, der med tiden kan afløse den gamle.

I beplantningernes busklag dominerer snebær i 60 %. I mellemlaget er det hyld og tjørn, der er de dominerende arter og i kronelaget dominerer bøg i næsten 50 % af beplantningerne.

I Edwards Glæsels oprindelige beplantning af Fælledparken var der en rig variation i busk- og mellemlaget med for eksempel småbladet elm, avnbøg, tjørn, kvalkved, kirsebærkornel, liguster, mirabel, hæg, hassel og bornholmsk røn. Fordi beplantningerne igennem tiden mest har passeret sig selv kombineret med en massiv indplantning af de meget skyggende snebær, har beplantningerne udviklet sig til artsfattige busketter med snebær og hyld og en del opvækst af ahorn og spidsløn der, hvis det får lov at vokse frit, vil skygge for lavere buske og småtræer.

Bøgetræerne i Fælledparken bliver desværre i stort antal angrebet af vednedbrydende svampe, der nedbryder træernes rødder, og derfor giver sikkerhedsproblemer.

Det kan skyldes, at bøg ikke egner sig til at vokse, hvor grundvandet står højt, og at en del af træerne har fået påkørselsskader ved massiv græsklipning i løbet deres levetid, og dermed skabt indgange for svampene. I dag klippes der ikke længere græs under træernes kroner. Bøgetræerne udgør en stor del af Fælledparkens grønne identitet og er levested for flagermus, men bøgen trives ikke i Fælledparken.

Der er en mindre gruppe af orientalsk bøg i skovplantningen ved Rigshospitalet, der klarer sig godt og ikke er udsat for svampeangreb. Den orientalske bøg ligner den almindelige bøg, men har lidt spidsere grenvinkler end alm. bøg og danner særlig dramatiske "katedraler" af træer med samme alder.

Øvrige store træer som eg, nav og løn klarer sig generelt godt.

Græs

Fælledparken består i dag af en mosaik af græstyper. De største arealer er brugsplæne til ophold, desuden er der mange boldbaner samt fælledgræsarealerne med langt, vildtvoksende græs, der typisk slås én gang om året.

Alle områder under træernes kroner holdes som langt græs for så vidt muligt at undgå påkørselsskader ved græsklipning.

Der er store områder med langt græs i områderne vest for Edel Sauntes Allé ved Rytterbakkerne. Her klippes græsset i dag så vidt muligt med opsamling én gang om året.

Søen

Søen i Fælledparken blev etableret sammen med parken i starten af 1900-tallet. Der er ingen naturlige tilløb eller afløb til søen. Vandet bliver i stedet, som tidligere nævnt, bla. tilført fra Sortedams Sø gennem et rørsystem med tilkøbet pumpe. Søens overfladeareal er på omkring 1,9 ha. Af dette areal er 800 m² en træbevokset ø. I 1992 blev der etableret et springvand i midten af søen.

Det meste af søbredden er faskinsat. På den østlige bred består faskinerne af store runde stammer af træ. Stammerne blev udskiftet sidst på efteråret i 2022. Det meste af den øvre bred er stensat, men der findes også enkelte strækninger med mere naturlig søbred.

De seneste undersøgelser af søens plante- og dyreliv samt søens vandkemiske forhold blev foretaget i 2022. De seneste foregående undersøgelser af søen blev foretaget i 2020.

Vegetationen ved søens bred vekslede i 2022 mellem vedplanter, udsåede blomster, sumpvegetation og i mindre grad rørskov. Der blev ved undersøgelsen fundet i alt 65 arter. Der er fundet rød hestehov, som bør bekæmpes.

Søen er lavvandet med en middeldybde på ca. 1 m. På grund af søens ringe dybde lagdeles vandmasserne normalt ikke, men der kan godt være et par graders forskel mellem vandtemperaturen i overfladevandet og bundvandet.

Ved undersøgelserne i 2022 blev der bla. målt næringsstofkoncentrationer (fosfor og kvælstof) og sigtdybde (et mål for hvor klart vandet er). Af målingerne fremgik, at der siden 2020 var sket en forværring af søens miljøtilstand med forøgede koncentrationer af næringsstoffer og mikroalger i vandet samt en forringelse af vandets klarhed bla. afledt af mængden af mikroalger. Den forøgede mængde af næringsstoffer kan bla. stamme fra de forskellige fuglearter, der benytter søen til at raste, fouragere eller at yngle.

Der blev ved undersøgelserne i 2022 ikke registreret undervandsplanter i søen. Den manglende bundvegetation er sandsynligvis en konsekvens af bla. de store mængder mikroalger i søens frie vandmasser, som reducerer den lysmængde, der kan nå søens bund, hvor undervandsplanterne gror.

Bredzonefaunaen var ved undersøgelserne i 2022 moderat arts- og individfattig med 9 registrerede dyregrupper og 83 individer. Faunaen bestod for størstedelen af bugsvømmere af slægten Sigara, mens øvrige grupper var spinkelt repræsenteret. Flere hovedgrupper blev ikke registreret (fx guldsmede og vårfluer), mens andre hovedgrupper optrådte yderst fåtalligt (fx igler og snegle). Faunaen bestod fortrinsvis af robuste grupper og var uden særligt beskyttede eller sjældne arter.

Ved undersøgelserne i 2022 bestod fangsten af fisk af arterne skalle, aborre, sølvkarusse og karpe. Antallet af individer var på i alt 53, hvor skaller dominerede med i alt 39 individer. Der var 10 individer af sølvkarusse.

Der er et rigt fugleliv i og omkring søen i Fælledparken, og de forskellige fuglearter benytter søen til at raste, fouragere eller yngle. I de senere år er der registreret et stigende antal af især grågæs men også af gråænder og hættemåger i på lokaliteten. I Fælledparken fouragerer en stor del af grågæssene på plænerne om dagen medens de overnatter på søen, hvilket betyder, at gæssene tilfører næring til søen. Gæssenes næringstilførsel udgør sammen med næringstilførsel fra de øvrige fuglearter en stor del af søens samlede næringsbelastning.

Biodiversitet

Fælledparken giver en oplevelse af både åbne fælleder og skovbeplantninger. Der er løbende lavet beplantninger for at skabe mere kratvegetation, hvilket har givet udvalgte områder et mere selvgroet og varieret udtryk. I disse områder er der plantet træer og buske med nødder og bær, som vild ribs, hassel, kvalkved og hylde, der giver føde og gemmesteder for parkens fugle og smådyr. Døde træer får flere steder lov til at blive stående som stammer eller liggende på jorden til gavn for fugle, insekter og svampe. På den plæne, hvor Fælledkroen oprindeligt stod, er der anlagt farverige staudebede, som også giver nektar og pollen til parkens insekter.

Fugle

Der findes et rigt fugleliv i parken. Ud over de mest almindelige småfugle, kan man også finde stor flagspætte, sjagger og korttået træløber. I søen er der mange ynglende og fouragerende fugle. Af ynglende fugle er der i 2017-2020 registreret knopsvane, lille lappedykker, blishøne, grønbenet rørhøne, gråand og enkelte grågæs. Derudover fouragerer en række andre vandfugle i søen som f.eks. trolldand, taffeland, pibeand, krikand, skeand og knarand. Skarv, fiskehejre og tilmed rovterne er også observeret fiske i søen. Hertil kommer forskellige mågearter som hættemåge og sølvmåge, der ofte ses raste i stort antal i søen og lede efter mad på fælleden.

Pattedyr

Hvis man går en tur gennem parken, er der gode chancer for at se rødegern. Særligt i områderne med en varieret vegetation af træer og buske. Her lever de blandt andet af frugt, frø, nødder og svampe. Rødegern er almindelig og vidt udbredt i hele Danmark bort set fra nogle af øerne.

Flagermus

Fælledparken er en gammel park og dækker over et stort område, hvilket er med til at gøre den til et unikt flagermushabitat. Særligt området omkring Rytterbakkerne og søen er værdifuldt. De gamle hule træer bliver især brugt af brunflagermus. Der er blevet observeret fødesøgningsaktivitet af flagermus i hele parken, både over græs, vand og mellem træer.

I 2019 blev der lavet en kortlægning af raste- og yngle områder for flagermus i Fælledparken. I den forbindelse blev der identificeret 20 træer og torsoer (træstammer), som husede eller havde huset ynglende eller rastende flagermus.

I undersøgelsen i 2019 blev der observeret fire arter af flagermus: troldflagermus, brunflagermus, dværgflagermus og vandflagermus.

Fisk

Det var ikke muligt at undersøge fiskebestanden i 2020, på grund af lav vandstand. I 2015 bestod fiskebestanden af forholdsvis fåtallige skaller og aborrer og det forventes, at de stadig er i søen. Der er formodentligt også suder og rudskaller, som tidligere er fanget i søen samt karper, der er blevet observeret i søen.

Insekter

I løbet af 2020 og 2021 er der blandt andet observeret blåt ordensbånd, dødningshoved-svirreflue, sørgeskåbe, rødøjet vandnymfe, broget blomstertæge, agerhumle, lille blomsterbuk og flere arter af mariehøns i parken. Sørgeskåbe anses for generelt at være en sjælden art med en svingende bestand og udbredelse, blandt andet fordi den i varierende antal migrerer fra vores nabolande.

Svampe

I 2019 - 2021 er der registreret over 120 svampearter i Fælledparken. De er fundet på både levende og døde træer, i græsset og på blade. Der er registreret tre forholdsvis sjældne arter: krave-stjernebold, duft-skørhat og sej pragtporesvamp, sidstnævnte er angivet som truet (EN) på Rødlisten (under navnet sej fedtporesvamp). De arter, der er registreret oftest, er blandt andet sveden sodporesvamp, purpurlædersvamp, kobberrød lakporesvamp, fibret flammehat og kæmpeporesvamp. De er alle arter, som gror på løvtræer.

Invasive arter

Planter

Der er bekæmpelse af 7 invasive planter i Fælledparken: japansk pileurt, bjørneklo, rød hestehov, gyldenris, lundgylden, pastinak og skovranke.

Japansk pileurt er registreret to steder i parken, omkring broen ved Edel Sautes Allé og i nederste vestlige hjørne af Klosterfælled. Japansk pileurt bekæmpes ved slåning og/eller afdækning.

Der er syv registrerede steder med bjørneklo, de to største områder er på den lille ø og bag den bemandende legeplads ved Frederik V's vej. Bjørnekloen bliver bekæmpet ved skærmpapning og/eller rodstikning.

Rød hestehov kan man finde flere steder ved søen. For at bekæmpe rød hestehov bliver den slået tre gange i løbet af vækstsæsonen.

Der har også været enkelte observationer af gyldenris og skovranke. Canadisk og sildig gyldenris klassificeres som invasive arter og kan bekæmpes ved at slå to gange om året. Skovranke er ikke på Miljøstyrelsens liste over invasive arter. Ifølge DCE-rapporten 'Vurdering af invasive arters forekomst og påvirkninger i Danmark' fra 2017, bør den tilføjes invasiv artslisten. Skovranke kan bekæmpes ved at klippe den tilbage inden den smider frø.

Det forventes, at der også er enkelt områder med lundgylden og pastinak (vild pastinak i daglig tale), lundgylden er i DCE rapporten klassificeret som en art, der bør tilføjes på Miljøstyrelsens liste over invasive arter, mens pastinak er på invasiv artslisten.

Krybdyr og padder

Der er for nogle år tilbage ulovligt udsat flere individer af sumpskildpadden terrapin i søen. De formodes stadig at være der. Balkan-latterfrø blev udsat i søen i 1990'erne, det vides ikke, hvor stor bestanden er. I løbet af 2020 og 2021 har der været 2 registreringer af denne art på Fugle og Natur. Balkan-latterfrøen betragtes ikke som en invasiv art, men den er ikke hjemmehørende, og det er ikke et ønske, at bestanden spreder sig Danmark. Derfor foretages ikke nogen særlige tiltag for at fremme dens trivsel.

UDVIKLINGSMULIGHEDER

I dette kapitel gennemgås udviklingsmulighederne med korte beskrivelser under boksene. Udviklingsmulighederne i denne plan er meget overordnede, hvorfor der ikke er lavet kort med "Fremtidige forhold", da initiativerne ikke er specifikt stedfaste. Man kan orientere sig på bilag 1-5 og bilag 6, hvor enkelte udviklingsmuligheder er beskrevet.

Beplantningsudviklingens formål i Fælledparken er at understøtte og øge eksisterende biodiversitet og naturværdier samtidig med, at oplevelsesværdien øges for brugerne af parken. Derfor skal driften sikre, at der kontinuerligt er store gamle træer i parken og sørge for en stor mangfoldighed af blomstrende og bærbærende buske. Beplantningen har derudover til formål af skærme parken fra den omkringliggende by.

Landskab og natur

Buske og træer

Der bør bevares gode muligheder for flagermus i parken, så mængden af flagermusegnede træer ikke formindskes væsentligt, og at leve- og ynglemuligheder forbedres på sigt

Der ønskes flere farver i beplantningen, og noget der blomstrer

Der ønskes flere frugt- og nøddetræer samt bærbuske

Der ønskes større variation mellem træsorterne, både hurtigt voksende og langsomt voksende, det kunne også være Miyawakiskov

Alle områder med langt græs bør slås efter anvisning

Der kan etableres kvasbunker i områder med naturpræg

Områder med langt græs kan sås med frø fra hjemmehørende urter for at øge mangfoldigheden

Der kan skabes større variation i beplantningen i parken. Dette kan gøres ved at sørge for nye indplantninger af mange af de buske og mindre træer, der ikke findes i parken nu. Det gælder for eksempel skovbrynsarter af røn, skovæble, taks, gedebled, mirabel, kræge, vrietorn, benved, tørst, hæg, kvalkved, kirsebærkornel, syren, ribs og slåen. Desuden plantes træer der kan blive store og som enten er hjemmehørende eller kan tilpasse sig de kommende klimaforandringer som for eksempel eg, el, asp, ask, ægte kastanje, valnød, fuglekirsebær, humlebøg, bøg, birk, avnbøg og navr. Der kan plantes forædlede æbletræer og andre frugttræer ind i områder med havepræg

Nye beplantninger kan for eksempel etableres som skovplantninger efter Miyawaki-metoden, hvor der plantes tæt med små skovplanter for at opnå en tættere og mere varieret beplantning hurtigere. Denne metode er velegnet på områder hvor jorden er komprimeret og derfor har gavn af at få tilført kompost og jorddække.

Der kan også vælges at plante træer og buske med spiseligt tema på udvalgte steder. Dette er et stort ønske fra borgerne.

Med henblik på at skabe fremtidige træer med hulheder til flagermus og hulrugere, anbefales det at indplante træarter som der på sigt vil kunne opstå hulheder i, såsom poppel, pil, birk, lind, avnbøg, ahorn, bøg, eg og navr. Jo hurtigere vækst træet har, desto hurtigere kan der opstå hulheder, dog vil en kortere levetid også være at forvente.

Der skal derfor også fremadrettet plantes hjemmehørende bøg i Fælledparken udover den orientalske bøg. Den hjemmehørende bøg får flere hulrum end den orientalske.

Beplantningerne gennemgås og beskæres eventuelt hvert femte år efter behov i et rotationsprincip, der bl.a. skal sikre, at der kommer sollys til busk-, mellem- og urtelag. Idealet for indsatsen er, at enkelte træer får lov at vokse sig store og gamle, men at der under kronerne vokser blomstrende buske som f.eks. tjørn, æble, røn, rose, slåen, hyld, kirsebær, kvalkved, hæg og benved. Gartnerne tynder derfor i den naturlige opvækst af skyggegivende træer, som f.eks. bøg, løn, ahorn og elm, så der kommer mere lys til buske og mindre træer, og der ikke dannes artsfattig stangskov. Kvasset kan i områder med naturpræg efterlades i busketter i bunker til gavn for smådyr og svampe.

I de af beplantningerne, hvor der er store monokulturelle flader af snebær, kan der ryddes for at skabe plads til flere forskellige slags buske og småtræer.

Alle områder med langt græs bør slås med opsamling for at øge mængden af urter og blomster i græsset. Derudover bør områderne slås som mosaikslåning, hvor ikke alle områder slås på én gang, så der kontinuerligt er områder med langt græs og urter, hvor insekter kan søge hen.

Græsslåningen kan desuden varieres, så de meget græsdominerede arealer slås med opsamling i maj. En tidlig slåning med opsamling giver lavere- og langsomt voksende urter mulighed for at få et lille forspring foran græsset, så mængden af blomster øges.

Områder der allerede har sparsom vækst af græs og blomster i græsset, kan slås i efteråret med opsamling. Gerne hvor græsafklippet får lov at ligge og kaste frø og insekter kan krybe væk, inden det samles op.

I områder med langt græs med lav biologisk mangfoldighed kan der udsås frø fra hjemmehørende arter.

Grønne planlægningsstrukturer

- Der kan etableres sigtelinjer som i den tidligere plan
- Det samlede befæstede areal bør ikke øges
- Der kan etableres den nødvendige skybrudssikring på græsplænen
- Den nuværende fine balance mellem parkens natur og kultur bør bevares
- Der bør tages hensyn til døgnrytmen for både flora og fauna ved tilladelse til arrangementer og events

Der bør ikke etableres sigtelinjer, der går gennem Øster Allé, af hensyn til oplevelsen af at lukke byen og bilerne ude af parken. Der bør fokuseres på de indre sigtelinjer, så man ikke skal kigge på biler. Enkelte steder kan udsigtskiler i beplantninger ryddes for at skabe lange kig gennem parken. Store træer ryddes ikke med dette formål, men stammes op.

Det grønne areal bør ikke mindskes. Det ønskes at parken skal være så grøn som muligt.

Af hensyn til parken og de omkringliggende områder, bør der skabes den nødvendige skybrudssikring med så skånsom et udtryk som muligt.

For at sikre så god balance som mulig mellem de mange forskellige slags brug af parken, bør der tages hensyn til, hvor mange arrangementer og events Fælledparken kan bære. Lige nu er der fokus på at flytte arrangementer og events ud til andre lokaliteter, hvis de ikke nødvendigvis behøver at ligge i Fælledparken. Dette fokus bør styrkes. Se nærmere i kapitel 3 for retningslinjer.

Søen

- Der ønskes mere opmærksomhed på vandkvalitet og flora og fauna omkring søen
- Der kan etableres mere rekreativ natur ved søen

For at forbedre vandkvaliteten i søen kan man fx delvist rense søen op for fint materiale, slam og nedfaldne blade. Der kan også etableres nogle dybe huller i søen, som vil give fiskene mulighed for at søge dybere ned, hvilket skaber en større variation i søens miljø. Det er samtidig vigtigt at bevare variationen i beplantningen rundt om søen, så det skaber naturlige skjulesteder for forskellige dyr. Der kan, hvor det giver mening, skabes mere variation fx ved at skabe en mere naturlig overgang mellem vand og land og måske fjerne kantsikringen nogle steder. Bredzonen kan udvides op mod den omgivne sti, dog under forudsætning af at stien ikke undermineres.

Omkring søen kan der etableres yderligere beplantning, som opleves interessant at kigge på ved ophold og samtidig er til gavn for biodiversiteten.

Biodiversitet

Der bør sikres grundlag for en høj biodiversitet

Der kan etableres rumskabende blomstrende stauder og urter på udpegede arealer

Der kan etableres mere vild natur i randområderne i form af dødt ved på plæner og i busketter og mere langt græs

Der bør sikres en større variation i beplantningen, så biodiversiteten understøttes på bedst mulig vis. Variation i beplantningen giver en mere spændende oplevelse for de besøgende. Det bør sikres, at der både er variation i arter og sorter. Dette kan evt. ske ved at lave mindre blomsterenge, for eksempel omkring Pavillonen, se bilag 6.

Der kan etableres områder, som er med vildere beplantning end resten af parken, dette kan hovedsageligt etableres i randområderne. Dog er det vigtigt at holde for øje, at der skelnes mellem parker og naturområder i forvaltningen, men der kan bestemt arbejdes for at optimere naturindholdet, se bilag 4

Invasive arter

Invasive arter bør bekæmpes

Der bør bekæmpes invasive arter i Fælledparken. Der er tilfælde af japansk pileurt, bjørneklo, rød hestehov, gyldenris, skovranke, lundgylden og pastinak. I søen findes både vandpest, sumpskilpadde og latterfrø. Det kan synes forkert at bekæmpe skilpadder og frøer, men de er et fremmedlegeme i søen og ødelægger den naturlige økologi og bør derfor bekæmpes.

Lundgylden og vild pastinak bekæmpes begge ved en slåning i maj måned.

Rekreation og aktivitet

Leg og bevægelse

Der kan etableres flere motionspladser langs løbestier

Der kan etableres flere legepladser til forskellige aldersgrupper: 0-2-årige babygynger, 3-10-årige, 10+/teenagere fx parkour

Der kan etableres udendørs skøjtebane fx på grus ved Trianglen eller på vandlegepladsen

Der kan opsættes redskaber til aktivering af hunde i en af de eksisterende hundegårde

Langs løbestierne kan der etableres flere motionspladser, disse udpeges i samarbejde med Teknik- og Miljøforvaltningen.

Der kan etableres legepladser for forskellige aldersgrupper. Der ønskes fx legepladser, der henvender sig til 0-2-årige og særligt med babygynger, som der er stort ønske om, legepladser 3-10-årige, 10+/teenagere fx

parkour. Differentieringen i aldersgrupper bør tænkes ind i nye tiltag. Der kan arbejdes med aktiviteter i hundegårdene, så som agitivitytiltag, eller andre elementer, der kan aktivere hundene.

Ophold og mødesteder

Der bør etableres fred og ro-zone ved Fredens Hus på Øster Allé
Opholdssteder som fx blomstertrapperne ved søen kan etableres
Der bør laves en zonerings af rolige/støjende, tætbefolkede/tyndtbefolkede områder, områder med/uden kunstigt lys mv
Fokus på hvilesteder, gerne med udsigt over søen
Gerne fokus på kulturelle oplevelser
Det ønskes, at Pavillonen understøtter parkens besøgende
Der ønskes bedre mulighed for aktiviteter omkring Cafépavillonen
Lyset på kunstgræsbane bør slukkes, når det ikke bruges
Grusarealet ved indgangen fra Trianglen kan bruges aktivt til flere formål

Ved arealet ud for Fredens Hus på Øster Allé 25 bør der ikke være etableret organiseret ophold med bænke. Dette er til stor gene i aftentimerne for beboerne og de eksisterende bord/bænkesæt bør flyttes til andre steder i parken, hvor der ikke er samme konflikt.

Der bør udarbejdes en zonerings i parken således, at der differentieres mellem rolig og støjende adfærd, tætbefolkede områder og tyndtbefolkede områder og områder med og uden kunstigt lys. Det sikres derved, at flere behov tilgodeses, både for mennesker og dyr. Se bilag 4 på zoneringskort. Der ønskes flere hvilesteder i parken til ophold. Dette kan etableres ved opsætning af bænke på passende lokaliteter. Det kan særligt etableres i områder med mere havepræg. Der ønskes flere bænke med udsigt over søen.

For at understøtte den oprindelige tanke med kulturelle oplevelser i parken, ønskes det forsat, at der skal være plads til dette. Tilladelser til arrangementer skal søges hos Teknik- og Miljøforvaltningen, som vil vurdere ansøgningen. Det er tanken, at Fælledparken forsat skal være et sted for kulturelle oplevelser.

Det primære formål med Pavillonen er pt., at den skal servicere parkområdet brugere bedst muligt som restaurant. Bl.a. med et bredt udvalg af økologisk mad og drikkevarer samt faste åbningstider. Det er et stærkt ønske fra brugerne af parken, at der bliver mere aktivitet omkring Pavillonen. Det er vores umiddelbare erfaring, at som det er nu, er den kun undtagelsesvist åben for offentligheden, og benyttes primært til private arrangementer. Som parkens eneste indendørs cafe, bør den endvidere stilles til rådighed for fx mindre musikarrangementer og understøtte lokalt samvær.

Når kunstgræsbanen ikke benyttes, bør det være muligt at slukke lyset, der er til stor gene for naboer og dyreliv. Kunstgræsbanen er ofte benyttet, men det kan særligt være i sene aftenstidspunkter, det giver ekstra mening at slukke.

Grusarealet ved Trianglen er oplagt til aktiviteter, og det bør overvejes hvilke der kan henlægges hertil. Der har været forslag om bl.a. skøjtebane.

Skiltning og belysning

- Skilte med ordensreglement kan tydeliggøres
- Der kan laves bedre skiltning til toiletterne
- Der ønskes generelt mindre belysning i parken, men bedre kvalitet af den

Skilte med ordensreglementet kan tydeliggøres således, at parkbrugerne ikke bliver i tvivl om reglementet. Samtidig kan der skiltes bedre til toiletterne, parken er stor, og det kan være svært at orientere sig. Både på oversigtskilte, men også vejviserskilte bør opsættes, gerne med meterangivelse af afstand til toilettet. Særligt børnefamilier og ældre har behov for toiletter og afstandsangivelse.

Lyset skal være slukket i hele parken mellem kl. 23-05 af hensyn til biodiversiteten. Der kan legelighedsvis tændes ved særlige arrangementer. De lamper, der står på vejen tværs gennem parken mellem Henrik Harpestrengsvej og P.H. Lings Allé og som ikke benyttes, bør fjernes. En udfordring kan være at parkbelysningen og gadebelysningen slukker på sammen "kontakt". Derfor kan der, når systemet skal udskiftes, deles op mellem park- og vejbelysning, så det bliver muligt alene at slukke for parkbelysningen.

Brugen af uplights bør udfases af hensyn til beskyttelse af flagermus. Generelt tilstræbes en mørk park uden for de belyste stier. Nogle pullerter lyser fejlagtigt hele vejen rundt, dette kan laves med en indsats, så den kun er på stien. På de tværgående stier bevares mørket, så stjernehimlen kan ses om natten, og de armaturer, der står her, kan fjernes.

Inventar

- Vandet i den lille hundegård kan genåbnes
- Håndteringen af affald og funktionaliteten af de nye affaldsbeholdere bør også være genstand for løbende revurdering – ikke mindst visuelt
- Der ønskes et hærværkssikret permanent musikanlæg på Dansepladsen
- Der ønskes mulighed for affaldssortering

Drikkeposten i den lille hundegård kan åbnes. Området benyttes af mange hundeejere og deres hunde, og særligt om sommeren er der behov for vand.

Når der sættes nye affaldskurve op, bør det være med mulighed for affaldssortering. Dette er der et stort ønske om, og samtidig ønskes det, at affaldskurvene får en visuel kvalitet.

På Dansepladsen kan der opstillet et permanent musikanlæg, som skal være hærværksikret. Da Dansepladsen benyttes så meget, som den gør, vil en permanent musikkønsning være oplagt. Her skal samtidig opstilles regler for lydstyrke og tidsrum for anvendelse af hensyn til både naboer og dyr.

Toiletter

Toiletterne kan holdes vinteråbent

Toiletforholdene og toiletternes tilgængelighed kan forbedres og bør dimensioneres i forhold til, at parken har et meget stort antal brugere

Der kan holdes vinteråbent på toiletterne, hvis de ombygges til det. Fælledparken benyttes meget om vinteren, og den tendens er tiltagende inden for de seneste år. Alternativt benyttes krattet som toilet, og det bør undgås.

Der bliver renoveret toiletter i de kommende år, og der må gerne etableres flere toiletter og mere fokus på tilgængelighed på dem.

Kunst

Der ønskes flere mindesmærker over historiske begivenheder og personer med tilknytning til området

Der ønskes mere kunst i parken

Der er 10 monumenter i parken allerede, og der er mulighed for flere. Der er lidt af hvert, to der knytter sig til sporten: en fodboldspiller og en borgmester, der var glad for idræt, endnu en borgmester, en afholdsmand, to løver og en talerstol. Ved indgangen fra Trianglen står Genforeningsmonumentet og også et par moderne skulpturer. Kommunen foreslår ikke selv ny kunst, men tager stilling til indkomne forslag. Der kan opstilles mere kunst i parken, hvilket der er rig mulighed for. Teknik- og Miljøforvaltningen har ikke midler til at opføre kunst i parken, men understøtter arbejdet. Udpegninger af lokaliteter sker i samarbejde med Teknik- og Miljøforvaltningen.

Generelt

Parkbetjentene ønskes tilbage, så der bliver mere trygt i parken

Mødet med en parkbetjent har tidligere været en del af besøget i de københavnske parker. Korpset bestod frem til 2001 af 33 parkbetjente, hvis primære arbejdsfunktion var tilsyn i forbindelse med arrangementer og rundringer i kommunens parker og pladser. Dette var for at sikre, at ordensreglementet blev overholdt, men der blev især lagt vægt på, at parkbetjentene skulle etablere kontakt til brugerne og derigennem skabe trygge rammer i områderne. I årene derefter blev antallet af parkbetjente markant reduceret, og i 2012 blev det politisk besluttet at omlægge funktionen som parkbetjent. Diskussionen om parkbetjente fylder generelt en del i udarbejdelsen af udviklingsplaner. Der er nemlig et stort ønske fra alle parkbrugerråd, og deltagere i parktræf om, at parkbetjentene genindføres. Hvis de genindføres, kan de være med til at sikre, at ordensreglementet bliver overholdt, og at der skabes trygge rammer i parkerne. Der foreligger ingen konkrete planer (2023) om at genindføre parkbetjente i byens parker og pladser.

SKYBRUDSPLANER

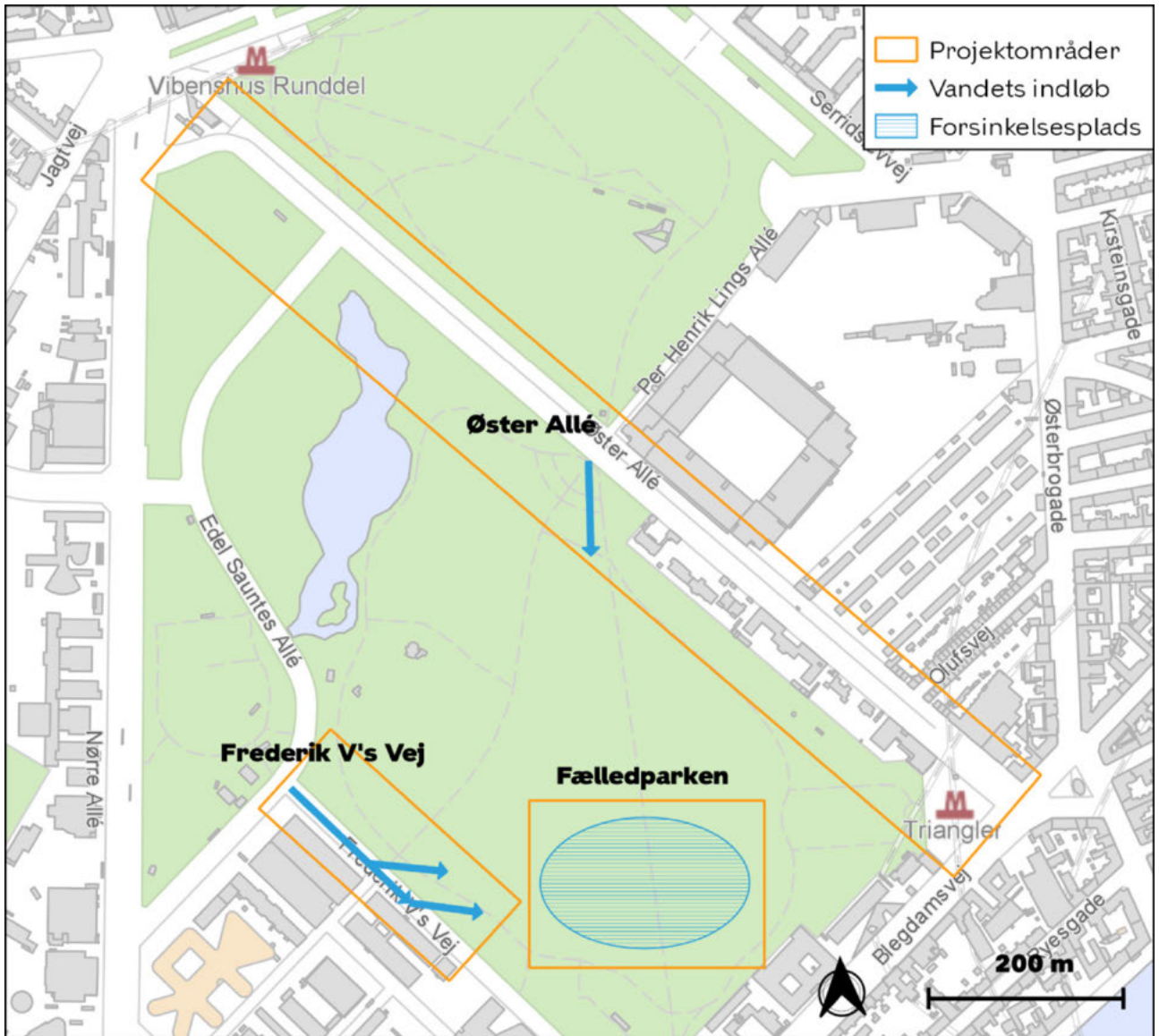
Kommende skybrudsprojekt i Fælledparken

Skybrudsprojektet består af 3 individuelle skybrudsprojekter; Frederik V's Vej, Fælledparken og Øster Allé, som har til formål at sikre mod skybrud i lokalområdet. Projekterne består i at etablere overfladiske afløbstekniske løsninger til afledning af skybrudsvand fra Frederik V's Vej og Øster Allé til Fælledparken. I Fælledparken skal der ske en terrænbearbejdning, som gør det muligt at forsinke skybrudsvand i parken.

I gennemførslen af skybrudsprojektet er det kun en del af Fælledparken, som skal ændres, nemlig Blegdamsfælleden, som er placeret i den sydvestlige del af parken. I skybrudsprojektet skal der foretages en gennemgående terrænbearbejdning af de åbne græsflader, og tanken er at sænke terrænet, så det bliver muligt at forsinke store mængder skybrudsvand på banerne i alt ca. 7000 m³. Hertil skal der også etableres anlæg til transport af skybrudsvand fra hhv. Frederik V's Vej og Øster Allé til den centrale forsinkelse i Fælledparken. Projektet vil bestræbe sig på at anvende grønne løsninger, for at bevare eksisterende træer og beplantning i udførsel af projektet.

Projektets tidshorisont

- Projektmodning 2022-2025
- Anlægsopstart primo 2025
- Ibrugtagning ultimo 2025

Fremtidige skybrudsprojekter i Fælledparken

LITTERATUR

Jensen, H.J., Petersen, M. S. og Gørtz, P. (2014): Københavns søer – biologisk screening af Kildevældssøen og søerne i Ryvangsparken og Fælledparken 2013.

Leg og Landskab (2014): Fred og ro zoner i parker og på kirkegårde i Københavns, Teknik- og Miljøforvaltningen, Københavns Kommune

Miljøstyrelsen De invasive arter (mst.dk)

Miljøstyrelsen Bekæmpelse vandpest (mst.dk)

NIRAS (2022) Søen i Fælledparken - Biologisk screening og vandkemi 2022.

Strandberg, B. (2017): Vurdering af invasive arters forekomst og påvirkninger i Danmark. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 88 s. - Teknisk rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 96

Vej & Park (2006): Fælledparken, Udviklingsplan, Københavns Kommune

Bilag 1: Faciliteter og installationer

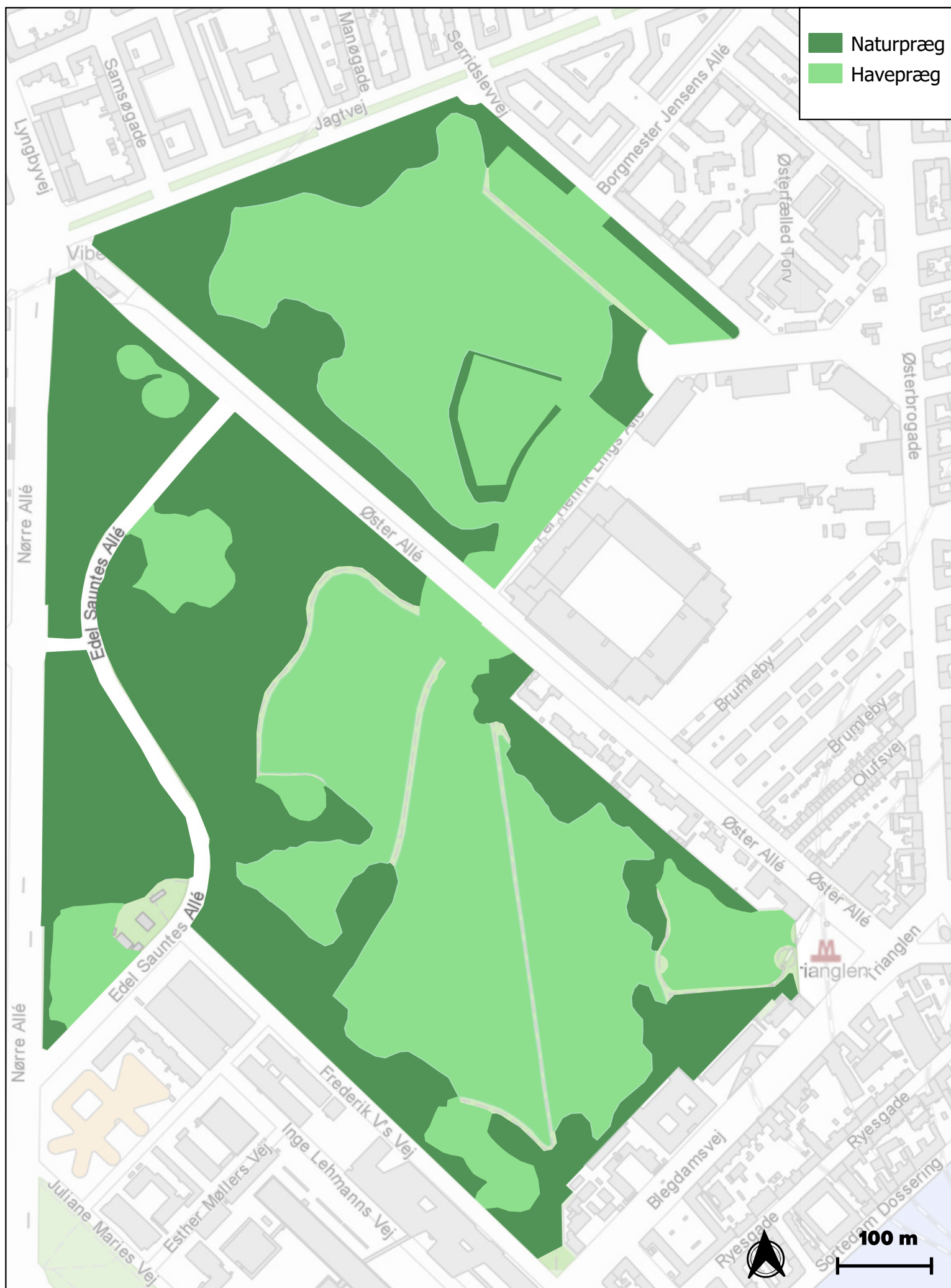
Bilag 2: Aktivitetsområder

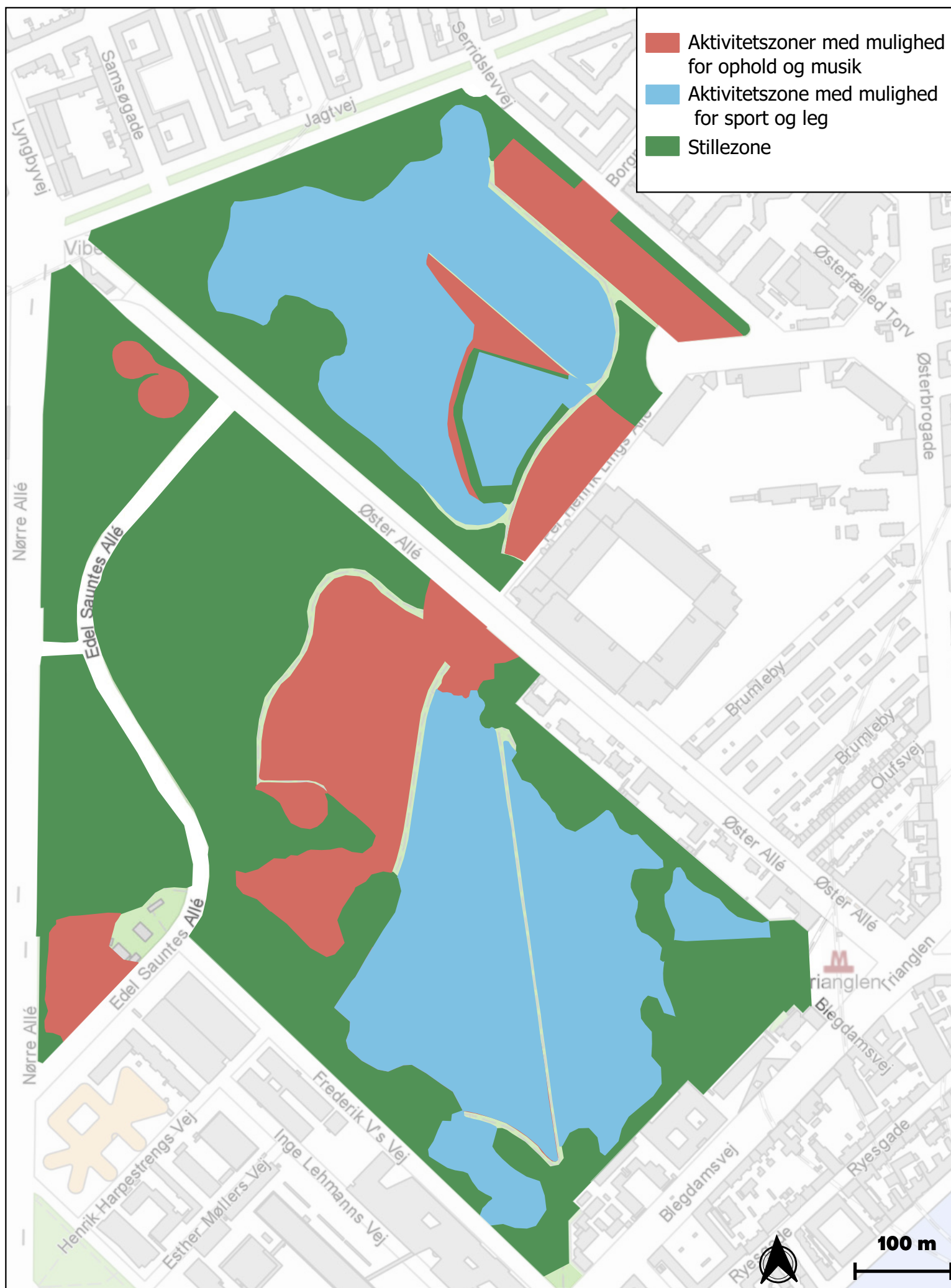
Bilag 3: Beplantningstyper

Bilag 4: Zoneringskort - Have- og Naturpræg

Bilag 5: Zoneringskort - Aktivitetszoner og rolige zoner

BILAG 6: HANDLEPLAN FOR FÆLLEDPARKEN 2024-2028

Generelt om beplantningsudviklingen

Udviklingen og plejen af Fælledparken skal være med til at understøtte det eksisterende dyre- og planteliv og gerne øge arts- og aldersvariationen i planperioden.

I Fælledparken er der - og skal der fremover være - en høj andel af hjemmehørende træer og buske, mens andelen af eksotiske træer og buske kan være op til 50 % i områder med mere havepræg for eksempel Borgbjergplænen, omkring legepladser og indgange fx Osten, Triandlen og Den Franske Plads og Hjørnet ved Blegdamsvej.

Fremtidstræer BØG

Områder der er udpeget til fortsat at have bøg som hovedtræart fremgår af kortet med BØG. Den almindelige *Fagus sylvatica* kan i nogle områder skiftes ud med *Fagus orientalis* når det er muligt at skaffe træer fra nordisk frøkilde.

Rytterbakkerne. Grupper af bøg i græs skal overgå til en blanding af arter: navr, eg, ask, birk, rødæl

Eksotplænen/Borgbjergplænen og området omkring.

Plantninger vest for søen og omkring eksotplænen skal fortsat være stedsegrøn med mange nåltræer. På plænerne foran kan der plantes træer der give kontrast til de mørke beplantninger med enten lys bark, lys blomstring eller let løv - for eksempel allergivenlige birk, valnød eller ambratræ, tempeltræ, duetræ eller andre.

Rytterbakkerne

Grupper af bøg i græs skal overgå til en blanding af arter: navr, eg, ask, birk, rødæl.

Soppebassinet og området omkring

Selve soppebassinet og området omkring kan udvikles henmod mere naturpræg. Der kan plantes rødæl - gerne flerstammede - eller enstammede som stævnes hvert 10. -15. år. Der kan også plantes flere træer og buske til stævningsdrift som for eksempel hassel, ask og evt pil. Stødhøjden bør sættes til 10-25 cm over jordoverfladen, med et rent og skråt snit, så vandet kan løbe af og råd forhindres. Det afskårne kan bruges til leg.

Udsæt blomsterenge omkring pavillonen

Der er mulighed for at udså blomsterenge på afgrænsede arealer rundt om pavillonen.

Trægruppe bøg - der skal overgå til gruppe af navr.

Området består af mange unge bøgetræer der står for tæt. Nogle er plantet som hæk, men aldrig klippet, så de står nu alt for tæt. De unge træer kan udtyndes så enkelte træer kan vokse sig store. Afstand mellem blivende træer 6-10 meter. Herefter kan der indplantes busk og mellemlag af for eksempel navr, kvalkved, benved, skovæble, gedebled, taks, liguster, hæg og hassel.

Pleje af bevoksninger (5 årig rotationsplan)
Kvalitetshåndbogen 5.2.1 side 67

Beplantningerne gennemgås hvert 5. år. Som minimum fældes uønsket opvækst af særligt skyggende arter som ahorn og elm og der udvælges træer af den ønskede opvækst der kan vokse sig store.

Derudover kan buske nænsomt foryngelsesbeskæres ved 1/3 beskæring og udsigter vedligeholdes ved opstamning af større træer eller nedskæring/stævning af krat og buske. Områder med snebær kan ryddes eller skæres helt ned og der kan indplantes nye buske og småtræer.

Blegdamsfælleden MIDT: **2024**
Blegdamsfælleden SYD: **2025**
Klosterfælleden NORD: **2026**
Klosterfælleden NORD: **2027**
Blegdamsfælleden NORD: **2028**

Kastebanen
Såfremt kastebanen nedlægges kan der plantes frugtland på arealet.

Miyawakiskov ved Metropladsen
En del af de nye skærmende beplantninger mod Vibehus rundel trives ikke på grund af at jorden er sammentrykket efter området har været byggeplads under metro-byggeriet. Ved reetablering er der mulighed for at plante nye beplantninger efter Miyawakis principper hvor mange arter plantes meget tæt for at øge vækst og diversitet.

Genopretning - Sansehaven
Sansehaven kan gennemgås og efterplantes under hensyntagen til den oprindelige plan for haven

Genopretning - busket
Plads til genopretning af kanten på beplantningen langs med lindealléen. Der er stort slid på kanten og en ekstra uatoriseret sti hvor der kan plantes skovbrynsarter

Bilag 7: Flagermusnotat om Fælledparken

KØBENHAVNS UNIVERSITET
INSTITUT FOR GEOVIDENSKAB OG NATURFORVALTNING

Københavns Kommune
Teknik- og Miljøforvaltningen
Parker, Kirkegårde og Renhold
Att Nina Lønholt Martin

SAGSNOTAT, OPSUMMERING

31. MARTS 2023

Vedr. **Flagermus strategi i Københavns Kommune**

SKOV, NATUR OG BIOMASSE

Sagsbehandler Iben Margrete Thomsen, Julie Dahl Møller (Consult)

ROLIGHEDSVEJ 23
FREDERIKSBERG C

Konklusion

Projektet har afdækket, at der stadig er potentiale for bevaring af Fælledparken som et levested for brunflagermus og andre flagermusarter. Mange af de gamle bøgetræer har stadig god sundhed og rimelig forventet restlevetid. Der er flere eksisterende og potentielle hulheder end forventet, vurderet ud fra de åbninger i hovedgrene og stammer, som er iagttaget ved den hidtil udførte gennemgang af Fælledparken.

DIR 35 33 16 64
MOB 22 27 05 00

imt@ign.ku.dk

De foreslåede indsatser kan med fordel udføres i flere tempi, alt efter finansieringsmuligheder og mandskab til rådighed. Især forslagene om styring og veteranisering bør afprøves i små doser (fx ét træ pr år) for at finde den optimale metode.

REF: IMT
J.NR: 061-0010/17-5070

Dette notats forslag til strategi kan opsummeres som tre hovedpunkter:

- Fokus på flagermustræer i forvaltning og drift
- Livsforlængende pleje af flagermustræer
- Skabe fremtidige flagermustræer

Grundlaget for alle tre punkter er registreringsindsatsen, hvor de relevante træer identificeres. Men dette arbejde er selvfølgelig kun nyttigt, hvis der er vilje og økonomi til at følge op og anvende de forskellige forslag, i større eller mindre omfang. Hvis strategiens forslag følges, opnås til gengæld med stor sandsynlighed en fremtidssikring af den økologiske funktionalitet i forhold til flagermus i Fælledparken, og strategien kan også bruges i andre grønne områder i Københavns Kommune.

Mulige tiltag for at sikre flagermushabitat

SIDE 2 AF 5

I de senere år er en del gamle bøgetræer i Fælledparken faldet væk. Årsagen er typisk tvungen fældning grundet omfattende angreb af kæmpeporesvamp. Denne vednedbryder er en af de hyppigste årsager til, at risikotræer må sættes til torso eller fældes, idet kæmpeporesvamps omfattende nedbrydning af rødderne får træerne til at vælte.

Da nogle af de forsvundne træer var kendte flagermustræer, gav det anledning til bekymring for den fremtidige økologiske funktionalitet af Fælledparken som det formentlig ældst kendte levested for brunflagermus i København, og et betydningsfuldt habitat for arten, der i Danmark udelukkende holder til i træer, samt for andre arter af flagermus.

Hovednotatet med illustrationer af mulige indsatser er udarbejdet i et samarbejde mellem Iben M. Thomsen, IGN, Københavns Universitet, som er ekspert i risikotræer, og Julie Dahl Møller, Julie Dahl Møller Consult, som er ekspert vedr. flagermus og habitatbevaring. Formålet med projektet er at identificere mulige tiltag, som kan bevare og fremme Fælledparkens status som levested for flagermus. Nærværende notat er et kort resumé.

Tiltag for eksisterende flagermustræer

En af de vigtige indsatser er at få overblik over træer med kendt eller sandsynlig forekomst af flagermus, herunder deres tilstand. Når træerne er kortlagt og nemme at identificere i felten, er det lettere at udføre den nødvendige pleje og andre forvaltningstiltag, som kan forlænge deres levetid eller øge deres anvendelighed for flagermus. Via gennemgang af træer i Fælledparken har det vist sig, at der kan findes 'nye' træer med højt potentiale for forekomst af flagermus, enten i nutiden eller fremtiden. Det har også vist sig, at der er behov for tiltag for at bevare og forbedre forhold for flagermustræerne, først og fremmest beskæring af tunge grene næste afsnit).

Figur 1. Eksempel på træ med høj sandsynlighed for flagermusforekomst.

Der er lavet en liste med blandt andet følgende forslag til indsatser:

1. Opsporing, vurdering, registrering og beskrivelse af flagermustræer, både aktuelle og potentielle træer.
2. Lytning i sommerperioden ved udpegede træer og i områder, hvor sandsynlighed for flagermus anses som særligt høj.
3. Afmærkning af kendte flagermus træer med ikon (træer med registrerede forekomster indtil 2019 er afmærket).
4. Udarbejdelse af fast procedure for tjek af forekomst af flagermus inden beskæringer eller fældninger af træer med potentiale.

Gennemgang af samtlige træers flagermuspotentiale er en stor opgave, men den kan udføres over flere år. I første omgang kan der fokuseres på de nuværende kerneområder for flagermus, men et formål er også at forbedre forhold for flagermus i resten af Fælledparken, så mængden af tilholdssteder kan øges.

Pleje af flagermustræer

Dårlig struktur, især i form af lange tunge grene som kan flække af, kan give ødelæggende og livsforkortende skader på gamle træer. I Fælledparken er der observeret flere eksempler på, at flagermustræer har sådanne grene, der bør håndteres. Dette vil i øvrigt også gavne sikkerheden for publikum.

Figur 2. Eksempel på træ med høj sandsynlighed for flagermusforekomst, samt behov for beskæring af tung gren over sti ved blå streg.

Et større problem er V-formede tveger (spidstveger), som desværre er hyppige hos bøg i Fælledparken. Hvis det er flagermustræer, kan man arbejde med at mindske presset på samlingen ved at vægtreducere kroner.

Endelig har tidligere erfaringer fra Fælledparken vist, at høje døde torsoer ikke er løsningen på bevaring af træer med flagermus. Hvis man ikke kan bevare et fuldkronet træ, fx som følge af svampeangreb i rødder og stammebasis eller en problematisk V-tvege, bør styning sigte på at bevare levende kronedele.

Alt i alt må såkaldt livsforlængede pleje anses som et vigtigt værktøj, der godt nok giver omkostninger nu og her, men forhåbentlig sparer både træer og penge på længere sigt.

Et mere specielt plejetiltag, som kan forbedre forhold for flagermus, er genåbning af kendte hulheder, hvor adgangen er forhindret, fx via sårlukning grundet træets vækst. Der kendes kun få eksempler på sådanne træer, men de kunne være værdifulde tilføjelser til de eksisterende flagermustræer, hvis genåbning kan udføres uden at skade træet.

Der er lavet følgende liste med forslag til plejeindsatser:

5. Nedskæring af grene og buskads, som vanskeliggør eller hindrer indflyvning til hulheder.
6. Beskæring af tunge grene på hovedstammer af nuværende og potentielle flagermus træer.
7. Så vidt muligt undgå fældninger af sandsynlige og potentielle flagermustræer ved at kronereducere eller bevare levende torsoer.
8. Ustabile flagermustræer / høje torsoer sikres med wirer til andre træer, hvor det skønnes nødvendigt.
9. Udvikling af metode til genåbning af hulheder, hvor adgangshul er overvokset eller hvor der ikke tidligere har været et adgangshul.

Sikring af flagermustræer kan være relevant som løsning på et vurderet sikkerhedsproblem. Hvis problemet er kraftigt angreb af kæmpeporesvamp i rødder, er sikring af fuldkronede træer med wirer ikke muligt. Derimod kan høje, levende torsoer sikres trods råd i rødder eller stammebasis. Sikringen kan enten udføres, når træet sættes til torso, eller på et senere tidspunkt, hvis stabiliteten anses som yderligere forringet. Sikring sker med wire til nærtstående træer og skal udføres på en måde, som er mindst skadeligt for træerne.

Skabe nye flagermustræer

Det må forudses, at de dårligste bøge i Fælledparken med tiden falder væk. En del af løsningen på dette kunne være at skabe nye potentielle flagermustræer med længere forventet levetid.

Veteranisering er et koncept, hvor man skaber hulheder og andre mikrohabitater via såring af træer. I de hidtil beskrevne fremgangsmåder er såret ofte stort, og man accepterer en svækkelse af træerne. Disse skovbaserede

metoder kan ikke anbefales i parker, men måske kan der anvendes en mere nænsom version. Udfordringen i Fælledparken er at skabe hulheder i bøg (og andre træarter) uden at svække træerne eller initiere angreb af svampeparasitter, som kan vokse fra kerneveddet ud i splinten.

Fremadrettet vil det også være nyttigt at indplante bøg, men også andre træarter, som er egnede til flagermus. I beplantningsplaner kan der også tænkes på at placere nye træer, så de skærmer kendte og potentielle flagermustræer mod lys og støj. Dette er særligt relevant i Klosterfælleden grundet lysmaster ved fodboldbaner, samt i områderne omkring Edel Sauntes Allé, hvor forekomst af træer med flagermus er særligt høj.

Figur 3. Eksempel på bøgetræ med egnet gren, som kan afskæres for at skabe hulhed til flagermus via inokulering med en vednedbrydende svamp.

Der er lavet følgende liste med forslag til fremtidssikring af Fælledparkens økologiske funktionalitet for flagermus:

10. Identificere yngre sunde træer med eksisterende sår efter grenkapning eller grenbrud, hvor der kan skabes kunstige hulheder, enten ved direkte udboring af hulhed i kerneved eller via inokulation af en saprofytisk vednedbrydende svamp.
11. Identificere yngre sunde træer med egnede grene, der kan afskæres med henblik på efterfølgende inokulering af en vednedbrydende saprofyt. Tidshorisont ved inokulering er 20-30 år for bøg og 30-40 år for eg.
12. Plantning af andre træarter udover bøg, herunder især eg, som i fremtiden kan bruges til at skabe egnede og langvarige kolonitræer for flagermus. Der bør suppleres med hurtigvoksende træarter for også at skabe nye tilholdssteder på lidt kortere sigt.

Tabel 1. Oversigt over træarter, der kan anbefales i Fælledparken.

Hurtig vækst	Mellem vækst	Langsom vækst
Poppel, pil, birk	Lind, avnbøg, ahorn, bøg	Eg, navr

